

Appendix 1: Uitnodiging interview

Universiteit Groningen
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Landleven 1
9747 AD Groningen

Geacht bestuurslid van energiecoöperatie

Als master student Environmental & Infrastructure Planning aan de Rijksuniversiteit Groningen (Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen) doe ik voor mijn afstudeerscriptie onderzoek naar het toekomstperspectief van lokale energiecoöperaties in de provincie Groningen. Hierbij ligt de focus op coöperaties die zon- en windprojecten hebben gerealiseerd of willen realiseren. Ik ben onder andere benieuwd naar de barrières die lokale energiecoöperaties ervaren bij de oprichting en instandhouding van projecten en in hoeverre energiecoöperaties afhankelijk zijn van stimuleringsbeleid van de overheid.

Om een beeld te krijgen van het toekomstperspectief van lokale energiecoöperaties zou ik graag een (telefonisch) interview met u willen afnemen. Het interview zal rond de 30 minuten duren. Indien mogelijk zou ik het interview graag willen opnemen. Als het gesprek wordt opgenomen zal deze met zorg bewaard worden en opgeslagen in een beschermde omgeving. Het gesprek zal alleen voor studiedoeleinden worden gebruikt en alleen ik en mijn begeleiders zullen toegang hebben tot het opgenomen gesprek.

Bij deze hoop ik dat u in wilt gaan op mijn verzoek om u te mogen interviewen. Graag hoor ik spoedig of u bereid bent tot een interview en wanneer u daarvoor beschikbaar bent. Voor verdere vragen mag u terug mailen of telefonisch contact met mij opnemen.

Met vriendelijke groeten,
Arnoud Koens
Loppersum

A.R.Koens@student.rug.nl
06-41276423

Appendix 2: Interview guide

1 Inleiding

1a. Introductie over onderzoek

1b. Vragen over onderzoek beantwoorden

1c. Vragen naar de rol van de geïnterviewde binnen de coöperatie

1d. Vragen voor toestemming opnemen interview

1e. Vragen naar de gerealiseerde projecten (opwarm vraag)

2 Wat zijn de motieven voor het oprichten van de energiecoöperatie

2a. Milieu/economisch/sociaal/wantrouwen in de overheid/technologische ontwikkelingen

2b. Welke rol speelt de aardbevingsproblematiek in de oprichting van de energiecoöperatie?

2c. Hoe zien jullie je rol als lokale energiecoöperatie in de energietransitie?

- Educatie/bewust maken van de bewoners over energiegebruik?

3 Barrières en succesfactoren bij de oprichting van de zon- en windprojecten

3a. Zijn er organisatorische belemmeringen?

3b. Waren er voldoende middelen beschikbaar?

3c. Was er voldoende (regionale) politieke steun?

- Vragen naar mening over de postcoderoosregeling of SDE+ regeling

- Op welke manier steunt de regionale politiek de projecten?

- Wat moet er anders?

3d. Waren er fysieke belemmeringen?

3e. Hebben jullie een netwerk? Wordt er kennis uitgewisseld met andere coöperaties of andere partijen?

3f. Hebben jullie last gehad van scepticisme of tegenstanders van het project?

4 Het toekomstperspectief

4a. Welke barrières ondervinden jullie momenteel bij de instandhouding van het project?

4b. Zouden jullie de oprichting van nieuwe projecten anders aanpakken dan vorige projecten? – Wat hebben jullie geleerd van de projecten?

4b. Hoe zien jullie de toekomst van jullie lokale energiecoöperatie?

-Uitbreiden/nieuwe projecten?

4c. Kan de coöperatie in stand worden gehouden?

-Voldoende middelen?

- Voldoende leden?

4d. Wat zou een reden zijn om te stoppen met de lokale energiecoöperatie?

4e. Kan de energiecoöperatie en de projecten blijven bestaan zonder stimuleringsbeleid van de overheid?

5 Afronding interview

5a. Zijn er nog relevante zaken die ik vergeten ben om te benoemen die een rol van betekenis kunnen spelen voor de toekomst van de coöperatie en de zon-windprojecten?

Appendix 3: Uitwerking interviews

Zevenster 14-05-2019	
Drijfveren	<p>“Vijf jaar terug was ik bij een avond georganiseerd door de gemeente, en toen zat ik naast de huidige dak eigenaar, ondernemer uit het dorp, en toen zei die: ik heb wel tien keer gezegd ze mogen mijn dak wel hebben maar de zonnepanelen, de stroom, dat mag niet naar Essent. Dat moet naar mijn bureu. Dat heb ik tegen de installateur gezegd, maar dat schiet allemaal niet op. Daar komt niks van. Dus toen zei ik: dan gaan wij dat toch samen doen? Ik heb echt volledig Grunniger Power mee opgericht, toen werkte in nog bij de Rabobank. Dus ik ben wel een beetje thuis in die materie zeg maar. En toen hebben wij samen een beetje gedacht van we richten een coöperatie op en we gaan het gewoon doen.” 03:40-04:37</p> <p>“Voor mij zit het heel duidelijk in dat ik denk dat je heel anders met de wereld om moet gaan. Ik ben ook al 25 jaar vegetariër. Een betere wereld begint bij jezelf. Ik denk dat je gewoon anders met de wereld om moet gaan, en daar is het klimaat een van.” 06:00-06:30</p>
Rol energietransitie	<p>“De energietransitie speelt ook een rol, dat je van het gas af moet en dat soort dingen. Dat soort dingen zijn indirecte motivaties”. 07:26-07:33</p>
Barrières/succesfactoren opzetten projecten	<p>“Wij hebben alles zelf een beetje uitgevonden. Maar het grootste vehicle waar ik tegen aangelopen ben dat is de stroperigheid bij ambtenaren, dat is één. Men denkt dat ze het weten, en met denkt dat ze moeten vergaderen en nog een keer moeten overleggen. En burgerparticipatie, allemaal hele grote woorden. En we hebben een klimaatakkoord. En we willen van alles, maar het komt niet van de grond. In voor driekwart zit dat in neuzelen maar niet doen. En dat is toch wel een probleempje denk ik.” 07:49-08:45</p> <p>“Ledenwerven, daar zit de barrière. Mensen willen heel graag deelnemen, maar of je moet de prijs terugbrengen naar 0 of naar weinig. En dan zullen mensen misschien wat meer instappen. Maar mensen zijn toch redelijk wantrouwig. Dan zeggen ze ja ik wil ook wel meedoen hoor. Maar als je zegt dat je dan een handtekening moet zetten, dan valt het tegen. Als je een informatieavond houdt dan komen er honderd man op af.” 16:12-16:55</p> <p>“Ik denk dat als je een modelletje doet waarbij mensen heel laagdrempelig kunnen instappen, dat dat het ledenaantal makkelijker vergroot.” 17:49-17:55</p> <p>“Inwoners zijn wel enthousiast, alleen dat tekenen om mee te mogen doen dat houdt ze tegen. Ik denk dat dat voor een groot gedeelte mede bepaald wordt door de prijs. Ik denk dat dat een belangrijke factor zal zijn.” 18:36-18:48</p> <p>“Als de politiek resultaten willen hebben moeten ze wat procesgeld beschikbaar stellen, en wat vrijheid geven aan de initiatiefnemers die de kar gaan trekken. Zolang de overheid dat vertrouwen niet heeft in de initiatiefnemers en overal alles willen controleren, achteraf controleren is prima en terugbetalen is ook prima, maar die stroperigheid moet eruit.” 25:00-25:27</p>
Barrières/succesfactoren instandhouding van	<p>“Barrières: nu, tijdens de looptijd van de PCR? Niet of nauwelijks. Misschien alleen de animo/betrokkenheid van de leden/deelnemers. Men vindt het vaak allang goed, wanneer er een bestuur is die ervoor zorgt dat de noodzakelijke zaken</p>

projecten	worden gedaan. En ze op tijd de energiebelasting terugontvangen." <i>Via e-mail</i>
Postcoderoosregeling + andere subsidies	"Die energiebelasting die loopt natuurlijk steeds verder terug. De energiebelasting op gas gaat omhoog en van stroom naar beneden. Dat zorgt ervoor dat zo'n project, als deelnemer van de postcoderoos dat je dan minder geld terugkrijgt." 21:29-21:42
Netwerk	"De GrEK, het servicepunt, daar heb je allemaal niks aan. Dat zijn allemaal dezelfde vergaderingen. Er wordt niet doorgepaktd. En wij zijn uitgesproken geen lid van GrEK. Wat is de toegevoegde waarde? Ik zie de toegevoegde waarde niet." 10:21-10:43 Ik heb met NLD, Energie vanOns is dat nu, dat heb ik zelf ooit mede opgericht, dus ik heb toen gezegd: eigenlijk wil ik dat met Energie vanOns doen. Nou Energie vanOns, of toen NLD, ik wil stroom aan jullie verkopen, hoe gaan we dat regelen? Nou dat duurde gewoon een half jaar, en dan moet je nog met het bestuur praten. Nou ze komen niet van de pot af. Ik bel een keer met Qurrent in Amsterdam en het is zo geregeld, alles voor elkaar. Dus dan ga ik de volgende keer toch weer naar Qurrent?" 10:50-11:27 Ik werk samen met Ecoop. Dat is een bedrijf en die ondersteunen iets van 60 energiecoöperaties in het noorden van het land met administratie voeren en dat soort dingen." 13:24-13:40 "Ja we houden ook informatieavonden. Maar ik fiets ook gewoon door het dorp heen, en dan zeg ik jij moet ook even klant worden. Zo doe ik het ook." 17:20-17:27
Leerproces	"Certificaten van deelname goedkoper maken, zodat mensen gemakkelijker (kunnen) instappen. Dus financiering met meer (goedkoop) vreemd vermogen." <i>Via e-mail</i> "Werken met scherpere procesgang om voldoende snelheid in het project te houden. Het tweede project ging al beter dan de eerste. Maar kan nog beter, gestroomlijnder. Snelheid in het proces is essentieel voor deelname en succes." <i>Via e-mail</i> "Te veel (en te vaak) zien we initiatieven welke maar voort "sukkelen". In buurtdorp zijn ze nu ca. 2 jr. bezig, terwijl we veel meer snelheid moeten kunnen maken. En dat kan. Bij onze eigen projecten. Maar ook bijvoorbeeld bij Zon4ons in Oldehove e.o. Daar gaat het ook crescendo. En volgens mij zonder de "stroperigheid" van allerlei overlegorganen uit provincie en bijv. NMF en Energie Voorwaarts" <i>Via e-mail</i>
Toekomstperspectief	"Ja, wat is het doel he? Je wilt burgerparticipatie. Maar die de gemiddelde burger is een beetje moe van al die participatie. Ze vinden alles wel heel leuk maar de tijd er in stoppen dat hebben ze er niet voor over." 26:46-27:00 "Er zijn steeds hele kleine clubjes die het moeten trekken. Drie, vier, vijf man die het moeten doen. Dat is overal zo." 27:35-27:40 "Ik denk dat er over een aantal jaar nog wel genoeg energiecoöperaties zijn, maar allemaal door dezelfde clubjes. De postcoderoosprojecten zorgen ervoor dat ze overeind blijven. Zo'n project loopt vijftien jaar door, daar is niks mis mee. Dat gaat wel door." 27:51-28:07 "Na die vijftien jaar is het afhankelijk wat we met elkaar gaan doen. Krijgen we een rol in allerlei dingen en zijn er genoeg mensen. Ik denk dat dat tegenvalt. Je ziet dat bij iedere vrijwilligersclub, mensen beginnen heel enthousiast. Maar je denkt van shit, moet ik dat ook nog doen. Als ik kijk hoe moeilijk het is om bestuursleden te vinden, ik bedoel ik ben voorzitter en ben

	<p>vorig jaar herbenoemd. Maar eigenlijk wou ik daar wel uit , want ik wil wel weer andere dingen doen. Nou dat gaat hier niet lukken want er is niemand die dat wil doen." 28:09-28:50</p> <p>"Overheden die denken altijd dat ze met burgerparticipatie van alles kunnen. Nou zoveel burgers zijn er niet die zoveel tijd stoppen in iets. Ze moeten gewoon professionele ondersteuning hebben, dat is gewoon de clou. "29:59 -30:12</p> <p>"Over vijftien jaar bestaat Zevenster zeker nog wel. Omdat die bestaande projecten doorlopen, die lopen vijftien jaar. Wij starten straks weer een project en die loopt weer vijftien jaar. Als die eind dit jaar start dat bestaan we over zestien/zeventien jaar nog wel." 30:15-30:39</p> <p>"Als de proceskosten achterwegen worden gelaten dan wordt het heel moeilijk" 30:45-30:48</p>
--	--

Zonedorpen 16-05-2019

Drijfveren	<p>“De motieven voor de oprichting van de coöperatie lagen op het persoonlijke vlak. Ik ben al jaren geïnteresseerd in hoe je nou minder afhankelijk van de grote kolencentrales en kerncentrales kunt wezen, hoe je ook energiezuiniger kunt wezen. En toen later is daar die hele aardbevingsproblematiek bij gekomen. Wij wonen natuurlijk in de gemeente Loppersum midden in het aardbevingsgebied. Ja, dat kwam er nog eens overheen. En dat was toen makkelijk om medestanders voor te vinden om eens te kijken van jongens, kunnen we het ook anders doen.” 01:50-02:22</p>
Rol energietransitie	<p>“De energietransitie die nodig is, is heel ingrijpend en gaat iedereen aan. Het komt er op neer dat iedereen zijn gedrag moet aanpassen. Dit vraagt veel van de mensen. Onze energiecoöperatie wil en kan daar zijn steentje aan bijdragen. Op termijn zal iedereen, of hij wel of niet, geraakt worden door de gevolgen van de energietransitie. Door zelf actie te ondernemen en in onze eigen omgeving willen wij lokale kansen benutten en negatieve gevolgen zo veel mogelijk beperken.” Via e-mail</p>
Barrières/succesfactoren opzetten van projecten	<p>“Dat zijn er velerlei. Dat is enerzijds natuurlijk gewoon planologisch. Toen we net waren begonnen was het nog niet zo gangbaar als dat het nu is. Dus gemeentes die denken: Ojee, daar hebben we nog geen sjabloontje voor hoe we dat moeten doen. Dus laten we maar het aller moeilijkste bedenken. Nou daar hebben ze echt hun best voor gedaan om zoveel mogelijk hobbels op te werpen en problemen te bedenken wat allemaal mis zou kunnen gaan.” 05:04-05:38</p> <p>“Je hebt met allemaal flora en fauna wetgevingen te maken. Het was allemaal vrij duidelijk wat hier speelde, 1528 panelen die liggen op 0,3 hectare. En als je dan begint over het inperken van het jachtgebied van de velduil... ja ik weet het niet maar dat heeft redelijk wat gedoe opgeworpen.” 06:07-06:38</p> <p>“Toen hebben we het erover gehad met de veiligheidsregio, want iedereen wil er zijn plasje over doen. En de veiligheidsregio zei: nee dat kan niet want er is niet voldoende bluswater aanwezig. Maar aluminium is niet heel brandbaar. Het enige wat gevaar qua brand is zijn elektriciteitsbranden. Maar dat ga je toch niet met water blussen? Nee dat was dan ook weer zo. Je kon het allemaal wel weerleggen, maar het houdt allemaal wel heel erg op. Zo waren er allemaal van die dingen. Mensen waren bang voor het uitzicht” 06: 48-07:28</p> <p>“De ambtenaren, daar kwam de weerstand vandaan. Verder hebben we helemaal geen weerstand gehad .” 07:30-07:38</p> <p>Tegen de mensen die zeiden dat ze het uitzicht kwijt zouden raken zeiden we: goed, dan maken we het park niet hoger dan een meter . Dus daar hadden we eigenlijk helemaal geen problemen mee. Maar juist de ambtenaren, die kwamen met hobbels.” 07:56 -08:22</p> <p>“Dat was het planologische gedeelte. Aan de andere kant zijn wij gevestigd in een gemeente met een laag gemiddeld inkomen. Er zijn mensen die de touwtjes aan elkaar moeten knopen en blij zijn dat ze het einde van de maand weer gehaald hebben. Dat zijn mensen die niet zo gauw even een paar duizend euro hebben liggen om te investeren in een zonnepark. Dus wij hebben gezegd wij willen niet dat leningen verstrekt worden die mensen kunnen afnemen om te investeren. Want dat zit er gewoon niet in bij een hoop mensen. Dus hebben we gezegd, wij willen zorgen dat wij het zelf helemaal financieren. En die</p>

	financieringen moeten opgebracht worden door middel van het geld dat wij van de stroom krijgen. En dat was met name voor financiers heel lastig om te begrijpen. En dat heeft dus ook extra lang geduurd voordat we dat gerealiseerd hadden, maar het is wel gelukt."08:35-09:45
Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten	"Nee, niets springt eruit. We hebben genoeg klanten/afnemers, dat is het hem niet. En we zijn nu weer met andere projecten bezig om die weer van de grond te krijgen."12:45-13:20
Postcoderoosregeling + andere subsidies	"De postcoderoosregeling is een regeling die na een aantal aanpassingen best helpbaar was. Je moet er creatief mee omgaan, dan kun je daar best een behoorlijk goede opzet mee maken. Het is best wel meer dan jammer dat die regeling er af gaat omdat er weer een nieuwe regeling moet komen. Dan denk ik ja jongens, laat die mensen nou ook even met die regeling spelen zodat je zo'n regeling ook goed kan krijgen. De postcoderoosregeling is natuurlijk in wezen zeer arbitrair, want ja die postcodegebieden zijn er op gericht om brieven te bezorgen, en niet om energie te gaan verdelen. Dus het was een hele rare. Maar op een gegeven moment moet je roeien met de riemen die je hebt. En dan heb je het net onder de knie gekregen, en nou moeten wij weer wat anders gaan bedenken. Dat is wel jammer ." 10:07-11:26
Netwerk	"We hebben wel bij andere projecten gekeken in de buurt. We zitten met vijf man in het bestuur, en ieder heeft zijn eigen netwerk ingebracht. Maar heel veel hebben we eigenlijk zelf uit moeten vinden, omdat de opzet zoals wij dat gedaan nog niet ergens anders gedaan was. Ten eerst vanwege de 100% financiering. Er zijn naar mijn weten nog geen zonprojecten waar de afnemers niet om een bijdrage wordt gevraagd. Dus dat is een ding. En het andere is dat wij gezegd hebben wij gaan dat park niet hoger maken dan maximaal een meter. Zodat het weinig overlast veroorzaakt voor de omwonenden." 11:33-12:35 "We zijn aangesloten bij de Groninger Energiekoepel, dat is een koepel van coöperaties. Samen met de Friese en Drentse energiekoepel hebben ze Energie van Ons opgericht. En dat is een coöperatieve energiemaatschappij. En die samenwerking bevalt goed. Daar kunnen we heel goed mee zaken doen."19:52-20:53
Leerproces	"De financiering wordt straks makkelijker omdat je die SDE krijgt. Maar we doen nu ook andere dingen. We zijn ook met andere boeren in gesprek. Met name willen wij eigenlijk toe naar een PV voor asbest regeling. Dus panelen leggen en asbest eerst verwijderen. Er zijn natuurlijk heel veel schuren en complexen waar asbest op ligt en wat er allemaal af moet. Dat zou natuurlijk heel mooi samen kunnen gaan. Dan moet je dat een beetje kostendekkend doen. Dat je dan zegt wij halen het asbest van je dak af, we leggen daar platen op, en daar voor in de plaats mogen wij vijftien jaar het dak gebruiken om energie te winnen. " 13:45-14:46 "Wat wij wel zien dat het net een beetje gaat piepen en kraken en dat ze niet alle stroom meer af kunnen nemen. Maar daar zijn we ook mee met de netwerkbeheerder in onderhandeling."14:56-15:10 "Juridisch is het zo dat de netwerkbeheerders de plicht hebben om iedereen aan te sluiten, want er staat verder geen limitering bij. Dus ze hebben een wettelijke plicht om je aan te sluiten. Maar feitelijk kan dat niet want dan loopt het hele netwerk in de soep. Dus dat is echt een probleem. En daar hebben we ook al weer een oplossing voor, want we zijn ook bezig met opslag. Gewoon op strategische plekken accupakketten neerzetten en daar de stroom tijdelijk in op te slaan. Wanneer de zon hard

	<p>schijnt of de wind hard waait dan sla je het op. En wanneer het windstil is of het is nacht dan laat je de stroom uit de accu's het net in lopen. Daar moet eerst het een en ander nog voor ontwikkeld worden, en daar zijn we druk mee bezig. Maar we gaan er vanuit dat die middelen er komen, linksom of rechtsom." <i>15:20-16:29</i></p>
Toekomstperspectief	<p>"We zijn van de politiek afhankelijk, regelgeving met name. Dat is een gegeven. En wat dat betreft is het niet zo goed dat de politiek heen en weer gaat met zijn ideeën. Want je kunt daar geen lange termijn beleid op los laten. Een voorbeeld is natuurlijk die hele postcoderoosregeling, die er nu misschien weer af gaat. Dat is natuurlijk jammer." <i>00:55-01:35</i></p> <p>"Stel je voor als die postcoderoosregeling er van af gaat, wij hebben gewoon een contract gesloten met de belastingdienst voor vijftien jaar. Want dat is het namelijk. Dus daar zullen ze echt geen afstand van doen, want anders wordt het contract breuk. Dan krijg je hele rare dingen. Dus die vijftien jaren zullen echt wel doorzetten. En nieuwe projecten zullen we op een andere manier moeten opzetten. Dat kan zijn met SDE, dat kan zijn met de vervanger van de postcoderoosregeling. Dat weten we niet, daar moeten we flexibel mee omgaan." <i>16:40-17:10</i></p> <p>"Wij hebben eigenlijk genoeg leden, alleen je moet het aantrekkelijk maken voor je leden om deel te nemen. Lidmaatschap kost 10 euro per jaar en daarmee kan je stroom afnemen voor 17 cent. Dan ben je gewoon een dief van je eigen zak, nog los van het idealistische gebeuren, dat je geen lid bent. Dat probleem hebben we op die manier getackeld." <i>17:30-17:58</i></p> <p>"Ik zou geen reden kunnen bedenken om te stoppen met de energiecoöperatie. Sowieso vijftien jaar leveren we nog. En wij zien nog genoeg mogelijkheden om andere zaken in het kader van de energietransitie op te pakken. Dus dat is helemaal niet wat wij voor ogen zien." <i>18:25-18:55</i></p> <p>"Dan zou het hele dorp weggevaagd moeten worden, maar voorlopig zijn er zelf nog wachtlijsten voor mensen die mee willen doen. Je moet het zo zien, je hoeft niks te betalen en je kunt stroom krijgen voor 17 cent per kWh. Bij elke andere aanbieder betaal je tussen de 21 en 25 cent. Je bent gek als je het niet doet." <i>19:05-19:55</i></p> <p>"De energiecoöperatie zal ongetwijfeld een andere vorm krijgen als dat ie nu heeft. Je moet je aanpassen aan de tijd, en als je dat maar doet dan komt het wel goed." <i>21:09-21:19</i></p>

ECTB 20-05-2019

<p>Drijfveren</p>	<p>“Dat was in Ten Boer een beetje anders dan ergens anders. Er ligt hier ongeveer veertig hectare grond ongebruikt. En daar had de gemeente oorspronkelijk de bedoeling om woningbouw te gaan plegen voor de crisis van 2008. Toen was het net aangekocht. Toen heeft het een hele tijd braak gelegen, het werd wel gebruikt door boeren voor hooi enzo. En toen heeft de gemeente tegen de inwoners gezegd van kom eens met initiatieven, wat moeten wij nou eigenlijk met die grond? Nou daar is een hele beheerstructuur op gekomen, een beheerscoöperatie. En die zijn gaan inventariseren van wat kunnen we hiermee. Nou daar kwamen allemaal ideeën van zoals tiny houses, een tuin. En toen waren er ook mensen die zeiden van: nou we willen er eigenlijk wel een zonneweide neerleggen, een paar hectare. En dat is toen verder ontwikkeld en dat is niet doorgegaan. Dat is een heel lang verhaal en uiteindelijk is ons gevraagd om dan het bestuur te gaan vormen voor de energiecoöperatie. En wij hebben met de gemeente een deal gemaakt dat wij een dak daar konden gaan gebruiken om zonnepanelen op te leggen en dan met een postcoderoosregeling.” 01:07-03:06</p>
<p>Rol energietransitie</p>	<p>“Wij zien onze rol in de energietransitie als zeer bescheiden. We willen wel van alles. We zouden graag voorlichting willen geven op scholen over het nut er van met lespakketten. Maar je hebt overal mankracht voor nodig, en dat mankeert er aan. En enthousiaste mensen die er echt van doordrongen zijn dat het moet gaan gebeuren. En we weten zelf dat er in onze samenleving wordt getwijfeld aan het tijdpad dat onze regering voor ogen stelt. We lopen natuurlijk tegen heel veel mensen aan die zeggen het zal onze tijd wel uitduren of zo’n vaart loopt dat niet.” 25:11-25:50</p>
<p>Barrières/succesfactoren opzetten van projecten</p>	<p>“Je komt natuurlijk allerlei barrières tegen. Ook met zo’n subsidieregeling, een daarvan is natuurlijk de beperkingen die in de postcoderoosregeling zitten. Bijvoorbeeld iemand die deelneemt aan de postcoderoosregeling maar die gaat verhuizen naar een ander postcodegebied, die kan dan geen deelnemer meer blijven. Dan moet je als coöperatie die panelen terugnemen of die participaties.” 04:47-05:27</p> <p>“Bureaucratie is er natuurlijk ook volop. Als je naar de belastingdienst kijkt, als je kijkt naar de samenwerking met de energiebedrijven. Kijk met de postcoderoosregeling dan moeten de mensen een keer per jaar van ons een verklaring krijgen waarin staat hoeveel kWh ze dat jaar hebben afgenomen. Dat kunnen ze dan inleveren bij hun energiebedrijf en die moeten dan de energiebelasting daarover terugbetalen. Nou zijn er ook energiebedrijven die zeggen we doen niet mee. Want het is min of meer toch op vrijwillige basis. En de anderen die zeggen wij doen dan wel mee maar dan moeten wij met jullie een overeenkomst afsluiten, dat willen ze dan. En die overeenkomst houdt in feite alleen maar in dat de gegevens die wij leveren aan een deelnemer dat die betrouwbaar zijn. Ja, maar dat hebben wij al met dat lid afgesproken. Nouja, dat soort dingen loop je dus tegenaan. Dan krijg je vervolgens een contract van ongeveer veertien bladzijden”. 06:03-07:03</p> <p>“Tijd speelt ook een belemmering, we zijn allemaal vrijwilligers. En helemaal in dit wereldje, de mensen waarmee wij om tafel zitten zijn natuurlijk allemaal betaalde mensen. “ 07:05-07:16</p> <p>“Participatiemoetheid komt ons ook bekend voor. Je marketing is natuurlijk alles. We snappen het soms ook niet hoor. Want wij kunnen mensen wel vertellen je hebt een netto rendement van 7/8% per jaar, nou dat krijg je nergens meer, en dat krijg je via zo’n zonparticipatie wel. Maar desondanks is het toch moeizaam. Ook bij Verenigingen van Eigenaren. In verhouding is het een</p>

	<p>geringe investering. We bieden die participaties aan voor 99 euro eenmalig, en 15 euro per jaar. En die 15 euro betaal je dan van de energiebelasting die je terugkrijgt. En als je dat dan allemaal optelt en aftrekt dan heb je een rendement van ongeveer 7/8 procent. Dat vinden wij een aardig rendement, maar dat spreekt toch niet zo aan hoor. Je moet er veel energie in steken om die zonparticipaties te verkopen. En inderdaad, ik begrijp heel goed dat mensen het hebben over participatiemoetheid.” 08:56-10:00</p> <p>“We hebben weinig gemerkt van tegenstanders van het project. Wel van mensen die kritisch zijn, en dat is ook prima. Je ontmoet wel mensen die het allemaal flauwekul vinden. Maar niet echt mensen die bewust tegen zijn.” 11:50-12:12</p> <p>“Het vreemde is, in het westen van het land hoor je coöperaties die openen een postcodeproject en binnen 24 uur is het uitverkocht. Waarschijnlijk heeft dat ook een beetje te maken hier met die 4000 euro regeling van de aardbevingen. Mensen die schade hebben van minimaal 1000 euro, dat je dat 4000 euro kan krijgen voor duurzaamheidsmaatregelen. En je hebt in het noorden natuurlijk veel meer daken die geschikt zijn voor zonnepanelen in vergelijking met bijvoorbeeld de stad. Als je hier naar Ten Boer kijkt dan kan volgens mij op ieder huis wel zonnepanelen gelegd worden. Dat is in de stad natuurlijk heel anders.” 15:43-16:34</p> <p>“Waar het om draait is dat je deelnemers van een project hebt, een dak of een stuk grond. Het is allemaal vrij simpel. Kijk, als je leden wil gaan werven dan moet je ze ook iets kunnen bieden. Het werkt allemaal sneller als je zegt, we hebben een dak, de financiering is zo goed als rond, je kan deelnemen. Of dat je gaat zeggen we gaan een energiecoöperatie opzetten, kom eens met ons praten. Ja, daar krijg je de mensen niet voor hoor.” 18:18-18:55</p>
Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten	<p>“We hebben nou voor het eerst dat alle deelnemers die verklaring moeten hebben van hoeveel kWh ze afgenomen hebben, en dat moet weer aan bepaalde voorschriften voldoen. Dat is niet echt tegen aan lopen, maar dat is gewoon werk. En dat hebben we uitbesteed aan eCoop. Dat is een adviesbureau die de administratie voor dit soort zaken doet. Dat besteden we uit omdat je daar een bepaalde expertise voor nodig hebt.” 20:28-21:14</p>
Postcoderoosregeling + andere subsidies	<p>“Wat wij zouden willen in een nieuwe postcoderoosregeling , dat hebben we het GrEK ook voorgesteld, dat als mensen één keer lid zijn en ze gaan verhuizen dat je gewoon deelnemer kan blijven.” 05:26-05:37</p>
Netwerk	<p>“Wij zijn naar vrouwenverenigingen geweest, naar buurtverenigingen, naar dorpsverenigingen. Al dat soort bijeenkomsten om te vertellen wat een energiecoöperatie is, wat een postcoderoosregeling is en wat je voordeel is . En dan hoor je toch nog geregeld in zo’n dorp: we wisten eigenlijk helemaal niet dat zo’n energiecoöperatie bestaat. We hebben een website, we hebben een nieuwsbrief iedere maand. Die gaat naast de vaste leden nog naar 100/150 andere mensen. Er is over het algemeen toch nog weinig bekendheid.” 10:07-10:48</p> <p>“De Groninger Energiekoepel heeft regelmatig bijeenkomsten en workshops. Die doen wel heel erg veel moet ik zeggen. Daar ontmoet je natuurlijk ook mensen van andere coöperaties. In het begin toen we de coöperatie opstartte hebben we daar veel ondersteuning aan gehad . En dan leer je ook waar andere mensen tegenaan gelopen zijn, nou dat hoeven wij dan niet te doen. En ze organiseren nog workshops over klantenwerving, wat is het voordeel van SDE+, dat soort dingen. Nee die doen wel veel.” 10:57-11:40.</p>

	<p>“Bij de oprichting hebben we veel hulp gehad van de Groninger Energiekoepel. Als we ergens tegenaan liepen, met de statuten, met de belastingdienst, dan belden we even naar de Groninger Energiekoepel en dan had je vrij snel antwoord”. 17:24-17:54</p> <p>“Wij hebben ook wel eens bij de Groninger Energiekoepel gesommeerd dat het hele marketingbeleid veel actiever zou moeten, wij ook. Bij wijze van spreken zou je gewoon langs de deuren moeten net als Jehovagetuigen. Bij het eerste project hebben we wat ondersteuning gehad van Energie vanOns. Via een adviesbureau die mensen dan voor ons benaderden voor een gesprek. Dus dan kon je heel gericht naar mensen toegaan, en dat werkte op zich wel.” 23:17-23:58</p>
Leerproces	<p>“Het werven van deelnemers is een arbeidsintensief gebeuren. De voordelen van de postcoderoosregeling moeten heel vaak worden uitgelegd. Wij overwegen voor een volgende project gebruik te maken van de SDE subsidie en dan aan deelnemers een behoorlijk rendement te leveren. We denken dat een goed rendement gemakkelijker uit te leggen is dan de teruggave van de energiebelasting via de postcoderoosregeling.” <i>Via e-mail</i></p>
Toekomstperspectief	<p>“Het Rijk kondigde vorig jaar aan ze de postcoderoosregeling willen gaan veranderen. En toen hebben we gezegd: nou even pas op de plaats. Want we kunnen van alles willen, maar als zij straks met een heel ander idee komen waar wij geen mensen meer voor kunnen krijgen dan is het einde verhaal.” 03:44-04:00</p> <p>“Maar inmiddels zijn wij ook bezig met een project van 90 hectare in samenwerking met een commercieel bedrijf, Ecorus. En onze inzet is om daar voor de helft eigenaar van te worden. En daar krijgen we ondersteuning bij van Bronnen VanOns, dat is de ontwikkelingsmaatschappij eigenlijk van Natuur & Milieu en Groninger Energiekoepel.” 12:30-13:03</p> <p>“Het toekomstperspectief is inderdaad helemaal afhankelijk, als die postcoderoosregeling opgeheven wordt en er komt een subsidieregeling voor, dan denk ik dat een energiecoöperatie het heel moeizaam krijgt. Want wat is dan nog het voordeel om samen energie op te wekken? Kijk we kunnen wel allemaal heel idealistisch zijn en zeggen je moet het allemaal dicht bij huis doen. Maar het eerste wat ze ons vragen is, wat levert het op? En als wij dan zeggen je kan dicht bij huis energie produceren. Ja dat zal ze verder, over het algemeen hoor, een zorg zijn. Er zijn natuurlijk mensen die daar heel enthousiast mee bezig zijn. Maar het gros van onze samenleving die maakt zich daar weinig druk over als daar geen druk op gezet wordt.” 21:15-22:04</p> <p>“We zijn erg afhankelijk van de postcoderoosregeling, en eventueel van projecten die we met de SDE+ zouden willen realiseren. Zonder stimuleringsbeleid lijkt mij het niet mogelijk om lokaal die initiatieven te doen. Daar moet je ook mensen voor vinden. Het is nu ook al moeizaam. In feite zitten wij nu met driebestuurleden, dat is op zich veel te weinig.” 22:09-22:42</p> <p>“Wij doen wel geregeld een oproep voor bestuurleden, en als we dan een algemene ledenvergadering hebben dan is de opkomst niet derdenderend. Mensen denken natuurlijk ook, als ik daar zit ben ik bestuurslid.” 22:46-23:03</p> <p>“Ik ben er van overtuigd dat stimuleringsbeleid, de postcoderoosregeling en de SDE+ van cruciaal belang zijn voor het bestaan van energiecoöperaties”. 26:42-26:53</p>

Energiecoöperatie Midwolde 23-05-2019

Drijfveren	<p>"In Midwolde zijn we met een groepje bezig om allerlei activiteiten te organiseren die met duurzaamheid te maken hebben, dus eigenlijk waren we op allerlei gebieden met duurzaamheid bezig voor het dorp om eigenlijk voorlichting te geven en dingen te bereiken op dat gebied. En daar was energie natuurlijk ook een onderdeel van. Dus eigenlijk is het doel het terugbrengen van CO2 uitstoot." 01:38-02:17</p> <p>" We moeten gewoon van het aardgas af. We kunnen het niet meer maken ten opzichte van de bewoners van Groningen om daar niks aan te doen." 03:11-03:30</p>
Rol energietransitie	<p>"De rol is natuurlijk beperkt met een energiecoöperatie, vind ik tenminste met zo'n kleine energiecoöperatie. Maar we willen wel een stap in die richting zetten in ieder geval, en iedere stap is meegenomen. Dat is eigenlijk een beetje het uitgangspunt. Je kunt het ook groter formuleren. We hebben ergens ook in onze statuten staan dat we Midwolde energieneutraal willen proberen te maken, maar dat is eigenlijk meer een doel om stapjes in die richting te zetten zeg maar." 03:43-04:13</p>
Barrières/succesfactoren opzetten van projecten	<p>"Nou er zijn best wel wat barrières vind ik. De complexiteit van de regelgeving vind ik wel een barrière. Hoe het met de belastingdienst zit, hoe het met de subsidies zit. Het is best een complex geheel als je een energiecoöperatie op wil zetten. Het kost veel tijd door die complexiteit. De meeste mensen zijn aan het werk die er bij betrokken zijn dus die hebben ook niet veel tijd. Een coöperatie is maar een klein organisatietje maar je moet het bijna wel professioneel organiseren omdat er veel financiën in omgaan. Je moet alles goed op papier hebben staan voor de subsidie maar ook voor de belasting. Dus eigenlijk moet je het bijna professioneel aanpakken en dat vergt veel tijd." 05:56-07:03</p> <p>"Het is niet heel simpel om een energiecoöperatie op te zetten, tenminste vind ik .Dat heeft te maken met hoe alles georganiseerd is, hoe alles geregeld is. Als je het een keer weet dan is het te overzien, maar op het moment dat je dat nog niet weet hoe alles georganiseerd is , en de subsidieregeling, en de postcoderoosregeling, en dat je coöperatie moet oprichten via de notaris. Dat zijn best wel aardig complexe zaken voor de gemiddelde burger. Al met al vind ik het wel complex . Wat ook een reden is dat het financieel effectief en rendabel moet zijn. Bij een molen, en bij zonnepanelen soms ook denk ik afhankelijk van het dak waar je zit, is de vraag hoe rendabel het is over een periode van vijftien jaar en wat het risico precies is. Dat is voor een hoop mensen ook wel reden om terughoudend te zijn moet ik zeggen om deel te nemen." 10:15-11:21</p> <p>Je krijgt over het algemeen positieve reacties, ook voor deelname aan Energie van Ons trouwens. Je bent eigenlijk op een tweesportbeleid bezig . Je eigen coöperatie maar ook proberen mensen via Energie van Ons te laten lopen omdat dat gewoon handig is en ook voor de coöperatie wel financieel aantrekkelijk is. Mensen reageren wel positief maar deelname dat is een drempel, en welke drempel dat precies is dat is mij niet helemaal duidelijk moet ik eerlijk zeggen. Dat is ook een gebrek aan professionaliteit denk ik bij ons . Marketing daar hebben we niet zoveel verstand van. Hoe krijg je een mens over de drempel en hoe kan je mensen zover krijgen dat ze een stap zouden kunnen zetten om deel te nemen. Daar doen we wel van alles in maar of dat altijd de handigste manier is dat vraag ik mij ook af. Dat zijn allemaal dingen die meespelen." 11:30-12:32</p> <p>"Er zijn een aantal hele gunstige subsidieregelingen waardoor dit mogelijk is. Zowel vanuit de provincie, de postcoderoosregeling, en gemeentelijk is er voor deelnemers een lening mogelijk voor een laag rentepercentage. Dat zijn wel</p>

	<p>financieel goede regelingen . Vanuit de gemeente hebben we in ieder geval altijd positieve reacties gehad vanuit de politiek.” <i>14:20-15:00</i></p> <p>We hebben niet erg last van wet- en regelgeving gehad. Behalve dan dat de regelgeving voor het opzetten van de coöperatie ingewikkeld is. Het plaatsen van een molen hebben we nooit problemen mee gehad. Dat de overheid daar problemen mee had of dat de regelgeving zo ingewikkeld was. Dat vond ik wel meevallen verder. Het plaatsen van de molen hebben we geen problemen mee gehad.” <i>15:10-16:00</i></p> <p>We hebben geen tegenstanders gehad die problemen maakten die vonden dat het niet door moest gaan. Wel veel mensen zijn sceptisch. Ik denk dat veel mensen overal sceptisch over zijn. Dat het een soort grondhouding is van mensen om sceptisch te zijn wanneer ze iets nieuws horen. Wat ook wel speelt is dat er een soort tendens is om tegen windmolens überhaupt te zijn, en dan maakt het niet uit of het grote of kleine zijn. Terwijl wij een mooie kleine windmolen hebben die in het landschap past vind ik, maar dat is een persoonlijke mening. Maar ik denk dat dat meespeelt. En sowieso zijn er mensen sceptisch over of je iets moet doen met duurzaamheid. En dat dat eigenlijk geen zin heeft omdat het een druppel op de gloeiende plaat is en dat het van de overheid moet komen.” <i>16:05-17:30</i></p>
<p>Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten</p>	<p>We zijn nog geen problemen tegengekomen. Het onderhoud van de molen wordt 15 jaar lang gegarandeerd door de fabrikant. In principe gaan we er vanuit dat dat geen grote problemen oplevert. Het risico zou kunnen zijn dat de fabrikant failliet gaat, dan heb je een probleem. Maar goed daar gaan we niet vanuit, maar dat is wel een risico waar je mee te dealen hebt natuurlijk in principe.” <i>18:11-18:45</i></p>
<p>Postcoderoosregeling + andere subsidies</p>	<p>“Op zich is het een mooie regeling om je belastingdeel terug te krijgen. Het is een mooie subsidieregeling, zo zou je het kunnen zeggen. Mooie belastingregel om de coöperatie efficiënt te houden. Het is ook wel bijzonder soms hoe een postcoderoos net uitpakt. Dat lijkt wel een beetje willekeurig bijna. Waarom mag het ene deel net wel meedoen en het andere deel net niet? Dat is soms wel eens een beetje moeilijk uit te leggen. Nouja, het is wel uit te leggen maar het is niet altijd helemaal logisch.”<i>07:25-08:21</i></p> <p>“De postcoderoosregeling is op zich handig maar bijvoorbeeld: je moet belasting terugvragen van je deelnemers, of de deelnemers moeten belasting terugvragen. Maar dat wel via de coöperatie ook. En iedereen heeft zo zijn eigen energieleverancier. Daar moet allemaal contact mee gezocht worden, of die deel willen nemen. En de een heeft een formulier en de ander heeft zo’n formulier. En dat moet allemaal apart ingevuld worden. Al met al is het complex. Voordat je er achter bent hoe een postcoderoosregeling werkt, dat duurt ook even. En je moet het ook weer uitleggen aan de deelnemers, of de potentiële deelnemers. Dat is wel complex om gelijk te begrijpen hoe het zit.” <i>08:25-09:09</i></p> <p>“Wij besteden de administratie niet uit omdat we één molen hebben en dat financieel nauwelijks rendabel is. En op het moment dat je ook nog die dingen uitbesteed dan kan het eigenlijk net niet meer uit. Dus we hebben besloten om het nog even in eigen beheer te doen.”<i>09:19-09:36</i></p> <p>“De provincie heeft een hele mooie subsidieregeling, de startsubsidie. Zonder dat zouden we ook echt niet kunnen. Dat is een hele mooie regeling vind ik ook om het te kunnen realiseren. Maar ook daar moet je eerst weer achter zien te komen.” <i>09:40-</i></p>

	10:14
Netwerk	<p>“Wij hebben in het dorp voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. We hebben ook in aantal omliggende dorpen voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. We hebben via de dorpsvereniging Midwolde hebben we een nieuwsbrief rondgestuurd. We hebben op de website hebben we informatie gegeven. Advertenties en artikelen in de plaatselijke krant gehad.” 12:40-13:30</p> <p>“We hebben met andere coöperaties eigenlijk niet zo heel veel contact. Behalve via het GrEK, met het GrEK hebben we bijeenkomsten met andere coöperaties. GrEK is eigenlijk onze informant met ervaring.” 13:40-14:00</p>
Leerproces	<p>“Er zijn kleine dingen geleerd van de eerste molen, de grote lijnen voor het opzetten van de tweede molen zijn hetzelfde. Voordat we de molen bestellen willen we alle contracten écht op papier hebben. We hadden eerst mondelinge toezeggingen en er trok nog wel eens iemand terug. En dan kom je een beetje in de problemen. Om financieel zeker te zijn en om geen risico te lopen hebben we dat allemaal wat zekerder gesteld. Zorgen dat je alles goed vast hebt liggen, dat je het geld echt binnen gaat komen en dan pas bestellen. Niet vast bestellen en dan denken dat het wel goed komt.” 19:01-19:55</p>
Toekomstperspectief	<p>“Het is heel moeilijk om de tweede molen vol te krijgen, voldoende deelname te krijgen. De ambitie om te denken dat over een jaar de coöperatie twee of drie keer zo groot is dat is op dit moment zeer onwaarschijnlijk denk ik. We hebben een soort ambitie/grondhouding dat zegt: stap voor stap willen we proberen zoveel mogelijk schone energie op te wekken en zoveel mogelijk deelnemers te krijgen en uit te breiden. Maar mocht het bij twee molens blijven dan is dat ook rendabel voor vijftien jaar en dan is dat ook geen probleem als er niet meer deelnemers zijn. Je bent natuurlijk afhankelijk van hoeveel mensen gewoon deel willen nemen.” 20:25-21:20</p> <p>“Het zou ook kunnen zijn dat we toch gaan uitbreiden met een zonnedak als er voldoende ambitie aan deelname voor is. Je weet nooit hoe het loopt. We kijken hoe het loopt.” 21:20-21:26</p> <p>“Het probleem is dat de deelnemers voor de windmolen eigenlijk in Midwolde zeker uitgeput zijn, maar in de omliggende dorpen hebben we het ook wel geprobeerd maar die richten eigenlijk op heel veel plaatsen ook hun eigen coöperaties op. En we zijn dus een postcodegebied dat vrij groot is, maar daar zitten al verschillende coöperaties, in ieder geval in oprichting, ook. En dal val je toch steeds meer terug op je eigen dorp voor deelname. En dat is toch wel een beetje uitgeput op dit moment in ieder geval.” 21:40-22:10</p> <p>“De coöperatie kan op dit moment niet bestaan zonder postcoderoosregeling. We zijn afhankelijk van subsidies en van de belastingregeling die eigenlijk ook een subsidieregeling is. Het leden aantal kan dat niet compenseren, dat lukt gewoon niet.” 22:35-23:00</p> <p>“Als er een situatie ontstaat dat de postcoderoosregeling afloopt en we een nieuw project willen oprichten zonder die regeling dan zou dat niet kunnen.” 23:16-23:22</p> <p>“Misschien nog een kleine aanvulling op het telefonisch interview van vanmorgen. Het betreft onzekerheid voor de deelnemers door beslissingen van de overheid: Het verdienmodel voor de deelnemers van onze energiecoöperatie is de teruggave door de energieleverancier van het belastingdeel van de verbruikte en betaalde elektriciteit. De hoogte van de belasting op elektriciteit</p>

	<p>is dus direct bepalend voor de rendabiliteit. Verlagen van de belasting (zoals een half jaar geleden) of alleen al plannen in die richting zijn negatieve factoren voor deelname aan een coöperatie. “ <i>Via e-mail</i> ”</p>
--	---

Middelstroom 28-05-2019

*Zwarte tekst is bestuurslid 1, rode tekst is bestuurslid 2

Drijfveren	<p>"De drijfveren zijn divers. Een deel van de trekkers van het groepje, we zijn met zijn achten, wil graag bezig met energie gewoon. En een deel is zijn hele leven al milieubewust en wil nou eindelijk eens meters maken. En van het gas af is ook een van de overwegingen denk ik." 00:05-00:38</p> <p>"De aardbevingen die door het onttrekken van het gas uit de bodem worden veroorzaakt dat geeft wel een stimulans. Maar Middelstroom energieneutraal dat is ook wel een ideaal om naar toe te werken. Als energiecoöperatie kun je een motor zijn in een dorp onder andere door energieprojecten te organiseren. Maar daar omheen kunnen ook allerlei andere groepen ontstaan die zich bezig houden met isolatie of besparing." 00:42-01:27</p> <p>"Ik denk dat de meerderheid bij ons klimaatbewust is." 01:40-01:45</p> <p>"Het creëren van een hechtere gemeenschap zit daar wel bij. Maar je hoopt dat dat van onderaf zeg maar zelf wordt georganiseerd op een gegeven moment. Dat iemand inderdaad bijvoorbeeld echt gaat onderzoeken van die elektrische deelauto's daar kunnen we in het dorp misschien iets mee doen. Dat kan de coöperatie niet allemaal gaan regelen. Maar de hoop is dat vanuit de leden een groepje ontstaat die dat gaan onderzoeken en dat dan voor het hele dorp toegankelijk maakt." 02:19-02:50</p> <p>"In een dorp wil je het graag zelf doen. Zelf met het eigen dorp, dat is wel een belangrijke." 03:00-03:11</p> <p>"Onafhankelijk, dat is prachtig natuurlijk. Ook als je de energie in het eigen dorp houdt en dat er ook niet heel veel geld naar grote energiebedrijven gaat." "En naar het westen. Dat je zelf je eigen voordeel hebt van wat je zelf doet. Dat is ook een belangrijke reden." 03:20-03:40</p> <p>"Het meeste geld gaat wel naar het westen ja, dat idee heb ik wel. Omdat daar ook alle topmensen zitten. Dus die zorgen ook wel dat ze het meeste geld binnen harken." "Dat is ook wel een beetje waarom, niet alleen wij, maar alle energiecoöperaties, en ook de wethouders, en de provincie trouwens ook, bezig is om te zorgen dat grote projecten gekoppeld zitten aan energiecoöperaties. Omdat we willen dat als er hier energie gewonnen wordt we er dan ook eindelijk voordeel van hebben. En niet weer leeg getrokken worden." 03:45-04:29</p> <p>"Er zit natuurlijk ook wel die onderliggende wrevel van het gas, dat is hier allemaal weggehaald en gebruikt. Nou moeten we dus zorgen dat de energie hier blijft die we zelf opwekken." 04:33-04:48</p> <p>"Ik denk dat je niet moet zeggen aardbevingsproblematiek, maar de gaswinning. Het feit dat het hele land heeft geleefd van onze energie en dat daar relatief weinig van in Groningen is geïnvesteerd. En dat we nu met de lasten zitten het helemaal ontzettend scheef wordt. Dus dat is wat mij betreft een hele belangrijke. Niet dat er nu nog eens windmolen van Nuon komt en die daarmee de aandeelhouders spekt. En dat de inkomsten niet hier komen. Als je een grote windmolen neerzet moet je zorgen dat die van het dorp is." 04:56-05:46</p>
Rol energietransitie	<p>"Ik denk dat wij daar een hele duidelijke rol in hebben. We staan op de braderie en dan spreken we iedereen die maar een beetje stil blijft staan aan. En hebben we het over hoe je je huis energiezuiniger kan maken." "Ik denk dat het een motor is, een</p>

	<p>kleine motor. Ik wil onszelf niet direct op een podium neerzetten. Maar in Middelstum beginnen we beken te raken. En er zijn een aantal mensen die meedoen, aantal mensen die lid zijn. Ik bedoel meedoen dat ze dan ook echt zonnedelen hebben gekocht. Nou, dat aantal mensen zal moeten uitbreiden. Het zou mooi zijn als we nog een project zouden kunnen doen. Het is een soort motor, een bewustwording in het dorp. En ik denk dat dat heel belangrijk is. Je moet onderop beginnen, niet van bovenaf. Dat werkt niet. Ik denk dat het stimuleringsbeleid wel wat helpt, maar uiteindelijk moet het van onderop komen. Je ziet ook een heleboel kleine regionale coöperaties ontstaan die het gewoon zelf willen doen in eigen dorp. Dat is harstikke goed. En die willen er ook zelf voor zorgen. Dan is het ook voor jou en dan ga je er ook voor." 06:23-08:00</p>
<p>Barrières/succesfactoren opzetten van projecten</p>	<p>"Wij hebben altijd ingezet op zon en wind. En wind is niet gelukt vanwege de regelgeving en de hoogspanningsleiding en noem maar op." 05:50-06:08</p> <p>"Wat een hele duidelijke barrière bleek te zijn is de sterkte van de daken." "Ja dat was een hele sterke barrière." "Bij de boer waar we op zijn dak zonnepanelen zouden leggen en de windmolen zouden plaatsen, de boer was enthousiast en wij waren heel erg enthousiast, toen bleek dat het dak niet sterk genoeg was. Dus dat moest versterkt worden. Dat waren extra kosten die op dat moment die we niet konden wegschrijven zeg maar. En de windmolen die mocht daar niet want TenneT lag dwars. Want de molen zou komen binnen een bepaalde afstand van de hoogspanning. En omdat EAZ molens niet gecertificeerd zijn, wat Duitse molens wel zijn, willen ze dat niet. Dus het feit dat EAZ windmolen geen certificaat had. Als we een Duitse molen hadden gekozen, dan had ie wel op die plek gemogen. Dus TenneT zei die molen komt te dichtbij en hij is niet gecertificeerd dus dat doen we niet. En die heeft daar een veto in. En dan zegt Libau het mag niet ."08:38-10:08</p> <p>"Bovendien waren er bij de gemeente toen nog veel barrières. De eerste ambtenaar waar we mee te maken hadden was heel enthousiast. Die zei : ook al zegt het bestemmingsplan dat het niet mag een molen bij een boer voor de coöperatie. Want boeren mogen alleen die kleine windmolens voor eigen gebruik zetten. En dat staat dus ook in het bestemmingsplan. En daar valt een molen voor de coöperatie dus buiten omdat het dan niet eigen gebruik van die boer is. Het eerste gesprek met de wethouder en de ambtenaar was positief. Gaan we doen, gaan we regelen binnen de gemeente. Toen is er een ambtenarenwisseling geweest. Dus na de zomervakantie hadden we opnieuw een verkennend gesprek met de ambtenaar. En de ambtenaar zei: nee, doen we niet. Want er staat eigen gebruik. Ja maar we hebben een toezegging. Dat is telefonisch, er staat niks op papier. Dat was dus einde oefening, want toen ging de wethouder ook terugkrabbelen. We moesten een procedure gaan doen, dat was allemaal veel te ingewikkeld. En naar aanleiding daarvan is er een bijeenkomst geweest met alle coöperaties en de gemeente. En een van de belangrijkste dingen was daar dat we de gemeente gevraagd hebben een houding te hebben van faciliteren in plaats van controleren. Dus als een energiecoöperatie komt met een vraag en in het bestemmingsplan staat dat kan niet, dat de gemeente dan zegt: ik zie dat het niet kan maar we gaan kijken hoe we het wel kunnen doen. En dat is verandert, er zijn nu ook andere ambtenaren. Maar het is nu veel makkelijker met de gemeente. Maar dat was wel degelijk een hele grote barrière." 10:09-12:16</p> <p>"Het tweede dak dat we vonden was ook weer te zwak. Maar daar hebben we uiteindelijk met een kleine bijdrage het dak kunnen versterken. En daar kon het dus nu op. Maar we hebben in de tussentijd ik denk wel acht eigenaren en daken</p>

gesproken. Er waren ook andere problemen. Je hebt ook concurrentie van de melkbedrijven. Campina, die veel lucratievere voorwaarden biedt dan wij als coöperatie. Een eigenaar krijgt een vergoeding, maar die is min of meer symbolisch. En bij Campina en die andere grote jongens krijgen ze gewoon een echte betaling. Dus dan loont het om daar die zonnepanelen op het dak te leggen. Dus die boeren vallen dan af. En anderen hebben weer andere redenen. We hebben een heel jaar gedaan over de wisseling van de windmolen en het dak bij die ene boer naar de uiteindelijke toestemming van de eigenaar en de realisatie, dus anderhalf jaar is dat proces geweest.” 12:18-13:41

“Eind 2016 was de eerste vergadering denk ik, en in april 2019 hebben we ons dak geopend. Maar we hebben echt al die tijd getrokken. Je wil niet weten hoeveel uren we daar in hebben gestoken.” 14:16-14:30

“We hebben twee pensionado’s in het bestuur. Maar wij zijn alle twee ook heel druk met van alles en nog wat. Het is niet zo dat wij wel alle tijd van de wereld hebben. En de anderen werken allemaal erbij. Dus is wel degelijk een belemmering.” 14:40-15:09

“Wij hebben een heel kundig bestuur hoor. Ik sta versteld hoe snel en hoe krachtig en toe de point onze vergaderingen zijn en ook iedereen de dingen doet.” 15:15-15:36

“Er waait nu een andere wind in de gemeente. Toen wij begonnen waren ambtenaren moeilijk. De barrière is dat ze daar zitten om regeltjes uit te voeren in plaats van dat ze daar zitten om te faciliteren. Die gedachte kwam in eerste instantie niet bij ze op. En als je vast gaat houden aan regels dan verandert er nooit wat. En dat was in het begin super frustrerend. Bij ons in het bestuur zit er iemand die in de politiek gezeten en die dacht ik regel het wel even. Ik sla de wethouder even drie keer op zijn schouder en dat komt wel goed, maar dat werkt dus ook niet meer. Dus op een gegeven moment ben je afhankelijk van een ambtenaar of die van goede wil is of niet.” 20:00-21:25

“Echt tegenstanders van het project zijn er niet geweest. Mensen wachten wel af. Wat is dit? Wat levert het op? Er zijn verschillende invalshoeken. Wat levert het op is voor sommigen echt belangrijk. Wat houd ik er nou echt aan over? Word ik er financieel beter van met die zonnepanelen? En aan de andere kant heb je mensen die het hartstikke goed vinden, het is duurzaam dus daar wil ik aan meedoen.” 23:45-24:13

“Over het algemeen zijn mensen wel heel positief, ze vinden het wel een goed initiatief. Ze zijn wel wat afwachtend hoor. Het is wel even kijk van, oke.” “Het is eerste project heeft 20 leden die dat vol hebben gemaakt, maar nu is het wel echt even trekken.” 24:50-25:14

“We ervaren wel mensen die toegezegd hebben zoveel panelen wil ik”, “maar dan elke keer weer een barrière opwerpen. Ik zou niet het woord participatie moeheid voor gebruiken. De postcoderoosregeling levert niet direct heel veel op. Dat moet je afwachten. We zeggen je het zoveel rendement. Het is helemaal niet veel. Dus als je je niet een beetje idealistisch opstelt denken mensen het is niks voor mij. Dus als mensen niet idealistisch zijn trek je ze absoluut niet over de streep.” 25:30-27:31

“Het is denk ik puur van wat levert het op. We hadden bedrijven die wel mee wouden doen met ons. Maar die dan nu, omdat ze toch het dak er af moeten hebben vanwege de asbest, zelf investeren. Want dan kunnen ze weer op de teller kijken. Dat is geen participatie moeheid. Dat is de zichtbaarheid en in je eigen portemonnee kunnen kijken. Want ik denk dat een coöperatie

	<p>toch een ver van je bed show is. Want ik denk dat als je 84 leden hebt binnen een paar jaar dat dat zeker niet duidt op participatie moeheid. Dat is een verkeerd woord denk ik." 38:20-39:15</p> <p>"Bij de provincie kunnen ze ook wat klantvriendelijker zijn. Ze zijn daar ook niet echt faciliterend. Dat kunnen ambtenaren daar ook niet. Je moet niet met vragen komen die niet in hun straatje passen. Terwijl als ze de vraag iets anders zouden maken het wel zou kunnen. Dus zij moeten ook leren om te denken." 46:33-47:00</p> <p>"We hebben een groot bestuur maar dat is ook fijn omdat we spreiding hebben in deskundigheden." 49:50-49:55</p>
Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten	<p>"Dat is een agendapunt voor de volgende vergadering. De postcoderoosregeling is zo dat als mensen niet klant zijn bij Energie vanOns, dan moet je bij elke energiemaatschappij apart de gegevens opvragen en de uitbetaling gaan doen. Dus weet niet of de penningmeester dat ziet zitten. De uitvoering, hoor ik ook van anderen, is best een klus." 32:55-33:21</p> <p>"Aan het eind van het jaar moet al het verbruik bekeken worden. En over het verbruik, de belasting, moet je terug gaan geven. Dus je moet van elke energiemaatschappij de opgave krijgen van jouw individuele plan. Dat is echt een heidens karwei. Bij Energie vanOns gaat het wat automatisch, maar ook daar moet je het gewoon uitrekenen. Maar je moet dus ook naar Nuon, Essent noem maar op waar iedereen maar zit. Al die gegevens moet je hebben en moet je allemaal administreren, dat is een gigantische klus. Het kan best zijn dat we geld gaan vrijmaken om dat uit te besteden. Ik geloof niet dat we financieel krap zitten dus ik denk dat dat wel kan. Dus daar zie ik geen belemmering" 33:30-34:24</p>
Postcoderoosregeling + andere subsidies	<p>"We kregen een stimuleringssubsidie van de provincie." "In eerste instantie de startsubsidie van de provincie. En in de tweede plaats hebben we voor het project een lening gekregen van het revolverend fonds. Daar hebben wij een lening voor gekregen om dit project te realiseren." 16:27-17:20</p> <p>"We hebben pas onderzocht of we het volgende project via een SDE subsidie zouden doen. Maar we hebben besloten dat we dat niet willen, omdat de postcoderoos per definitie medewerking van de groep vereist. En dat vinden we heel goed aan die regeling." 17:42-18:14</p> <p>"Volgens mij hebben we niet zoveel problemen met de postcoderoosregeling gehad. Maar daar heeft Harm-Jan van het GrEK ook best wel een rol in gespeeld denk ik. En we hebben een paar mensen die heel goed zijn in financiën en regeltjes." "Ik moet elke keer weer, omdat ik het minder vaak zie omdat ik meer van de praktische dingen ben zoals met warmtecamera's bij mensen langsgaan en daar foto's maken, op een rijtje zetten hoe de postcoderoosregeling precies in elkaar zit." "Maar wat dat betreft is het ook het bestuur dat heel veel expertise heeft. En elke keer is het weer heel duidelijk, dat is een klus voor die en dat is een klus voor die." 18:21-19:26</p>
Netwerk	<p>"Als je begint dan moet je in feite alles uitvinden. Maar in feite heeft het GrEK ons begeleid in het begin. Dus een heleboel stappen waar al ervaring mee was in het GrEK daar konden wij weer op mee liften." 08:15-8:35</p> <p>"We hebben bepaalde dingen van LOPEC overgenomen. Die waren wat verder. Bepaalde papieren enzo, die hebben we bij anderen vandaan gehaald." "En in het begin hadden we ook presentaties van Zonedorpen. Voordat je begint nodig je mensen eens uit om een presentatie te houden. Om zelf natuurlijk een visie te vormen en te kijken wat is er mogelijk. Maar ook om mensen in het dorp een beetje betrokken te krijgen. Je moet eerst een bestuur vormen. Dus daarom nodigde we in het begin</p>

	<p>andere coöperaties uit. “En via het GrEK heb je nu een veel georganiseerder data bestand.” 27:45-28:40</p> <p>“In de eerste plaats vragen we het GrEK om hulp. Wat is een SDE regeling. De keuze ga ik verder met de postcoderoos of de SDE. Toen hebben we gevraagd of de GrEK ons kan vertellen wat de SDE is. Toen is daar een avond voor georganiseerd. Dus daar zit heel veel kennis. En als zij die niet hebben zoeken ze die op.” 28:45-29:19</p> <p>“We zijn nog nooit bij het Service Punt geweest. Ik weet dat het er is maar we zijn er nog nooit geweest.” “In feite is GrEK het servicepunt. Daar zijn we mee begonnen en die hebben het al een aantal keren bezig. Zij zijn er altijd mee bezig en ze professionaliseren steeds verder. Je moet nog een heleboel dingen doen maar je hoeft de weg niet meer uit te vinden.” 29:30-30:08</p> <p>“Eigenlijk is het GrEK en Energie van Ons. En verder eigenlijk niet. En dan heb je natuurlijk de onderlinge contacten die er zijn met LOPEC en met Zonedorpen.” 30:11-30:45</p> <p>“We houden informatieavonden en gaan nu folders verspreiden. We hopen dat dat wat oplevert. Maar we gaan niet mensen huis aan huis bezoeken. We hebben een aantal informatieavonden belegd maar denk niet dat we dat weer gaan doen, maar dat week ik niet zeker. Het levert uiteindelijk heel weinig op.” “Maar je moet als coöperatie wel regelmatig van je laten horen of moet je een algemene leden vergadering houden. Gewoon om even weer contact te hebben. En vaak hebben we er ook een spreker erbij die over een onderwerp gelieerd aan energie of isolatie iets vertelt, dus altijd wel interessante informatie. Dus dat is sowieso wel goed. Maar dat levert niet altijd verkoop van zonnedelen op. Dat is heel minimaal op zo’n avond. Misschien op de lange termijn wel weer. Dat iemand op een gegeven moment toch denkt, nou is het tijd.” 35:20-37:00</p> <p>“We hebben natuurlijk een redelijke spreiding. We zitten behoorlijk verankerd in het dorp. De een is lid van de tennisclub, de andere van een politieke organisatie of voetbal. Dus op die manier hebben we wel allemaal tentakeltjes in het dorp. Het dorp is wel ons netwerk.” 50:13-50:50</p>
Leerproces	<p>“Wat we denk ik geleerd hebben is dat als het op een gegeven moment niet lukt om nog meer mensen zover te krijgen dat ze willen investeren dat we daar ook niet aan gaan sleuren. Dus we hebben bij het eerste project behoorlijk lang met de panelen uitgevent. Uiteindelijk waren het meer dan genoeg dus hebben we nog een kleine wachtlijst. Maar die is weer niet genoeg voor het volgende project. Dus als het blijkt dat dat heel ingewikkeld is dan gaan we dat niet doen.” 34:56-35:27</p>
Toekomstperspectief	<p>“Het kan best zijn dat we ons meer gaan richten op andere manieren van besparen of wat dan ook, dat weet ik niet. We gaan eerst proberen met alle energie om dit project rond te krijgen. Daar hebben we tot september voor denk ik, en dan moet er ook nog wat gebeuren.” 37:02-37:30</p> <p>“Ook voor de windmolen geldt dat je die weer vol moet krijgen. Kijk LOPEC heeft een windmolen draaien die niet vol is. Dat is een beetje waar we op dit moment mee zitten. Hoe krijgen we mensen, 84 leden en maar 20 mensen die tot nu toe geïnvesteerd hebben, zou je denken daar kunnen we nog drie projecten mee volmaken, alleen hoe krijgen we die 60 mensen die nu niet geïnvesteerd hebben zover dat ze dat wel gaan doen?” 37:40-38:15</p> <p>“Onze ambitie is om een steen bij te dragen aan Middelstum neutraal in 2030.” 39:55-40:08</p> <p>“Ik zie op dit moment geen reden waarom de coöperatie niet in stand gehouden kan worden. Als het zo zou zijn dat het beleid,</p>

het provinciale beleid, morgen verandert en er geen stimuleringsmaatregelen meer zijn... dat zie ik helemaal niet gebeuren.“

40:18-40:43

“Als de postcoderoosregeling er niet meer is dan komt er wel weer een andere regeling. Kijk, die energietransitie moet. We zullen moeten. En zonder stimuleringsbeleid gaat dat niet lukken. Een deel van de mensen zal afhaken en niet meer mee willen doen als het teveel geld kost.” **“Er zijn een aantal idealisten die doen het toch. Ook zonder stimulering bedoel ik.”** “De manier waarop dit moment de energietransitie bij de burger wordt geïntroduceerd is door een enorme verhoging van je energierekening. Dat is wat mensen zien, en die koppelen dat aan transitie. En natuurlijk ga je dan moet je hakken in het zand.”

40:50-41:55

“Buiten het traditionele energie opwekken zijn er ook andere mogelijkheden. Ook om mee te denken. Middelstroom wordt ook gesprekspartner bij een heel ambitieus plan in Loppersum. Waarvan wij gezegd hebben daar willen we wel over meedenken. Maar daar kan ik nog niks over zeggen. Wij zijn zeker niet van plan om ons op te heffen. Wij vertrouwen erop dat het stimuleringsbeleid op een of andere manier blijft bestaan. Anders gaat die opgave nooit lukken, en die opgave hebben wij niet bedacht.”

42:35-43:20

“Ik kan me voorstellen dat wanneer er geen geld meer komt dat je dan de manier waarop je nu werkt, het goedkoper maken van bepaald energie, dat dat op een andere manier zou moeten. Alleen ik denk niet dat de energietransitie zonder coöperaties kan.” **“Ik denk ook niet dat dat moet. Je moet echt vanuit de mensen dit doen en niet vanuit de top. Het zal een domme actie zijn om de stimulering te stoppen.”** “Je ziet wat er in Meeden gebeurt als je de windmolen van bovenaf ergen plempt. Dan gaan mensen met de hakken in het zand. En dat is ook terecht want ze hebben er geen enkel voordeel bij. Dus ik denk dat daar de hele maatschappij van leert, en ook de politiek. Het moet op een andere manier. En hier in Groningen is het al zo ver gevorderd. We hebben in elk geval nu weer voor vier jaar ons energietransitie beleid veilig gesteld met het nieuwe college.”

44:15-45:30

“Voor het behouden van stimuleringsbeleid ben ik wel positief. Maar je moet als coöperatie wel de verbindingen met de burger blijven leggen. Dus ik denk dat we vooral ook een aantal keren per jaar goede algemene leden vergaderingen moeten organiseren met interessante onderwerpen en ook moeten proberen te stimuleren dat mensen ook zelf mee gaan denken ik kleine commissies zonder dat ze zelf in het bestuur zitten. Dat er van onderop ook andere dingen gebeuren. Als je die verbinding maar houdt. Misschien wel een project samen doen met een ander gebied. Ik ben er wel positief over.” 47:30-48:25

“Ik denk dat 84 leden op dit moment groot is voor een coöperatie. Dat moeten we proberen te behouden. Zorgen dat we ze er bij blijven betrekken en met ze in gesprek blijven.” 48:30-48:50

“Ik denk dat wij als bestuur een vrij positieve instelling hebben.” 49:35-49:40

LOPEC 28-05-2019

Drijfveren	<p>“Er kwam geld vrij voor mensen met schade, die kregen 4000 of 3000 euro te besteden voor verduurzaming. Toen zag je overal in het dorp zonnepanelen verschijnen. Dat is de makkelijkste investering. Maar het is niet altijd mooi. Zonnepanelen in een beschermd dorpsgezicht is niet altijd mooi. En daken zijn soms niet geschikt. We moeten ook iets collectiefs bedenken. Dus onze voorzitten ging gewoon met briefjes door het dorp, van brievenbus naar brievenbus, om te vragen of mensen belangstelling hebben voor een collectief dak. En ik heb hem een paar keer zien lopen en ik dacht: dat moet hij niet in zijn eentje willen. Dus toen heb ik mij bij hem aangesloten, en er waren meer mensen geïnteresseerd. En zo gaat dat balletje rollen. En het lijkt heel gemakkelijk, we doen samen een collectief dak. Maar dat is helemaal niet gemakkelijk. Toen kwamen we op het spoor van die postcoderoosregeling. En ook dat is minder gemakkelijk dan het lijkt, maar we hebben het wel voor elkaar gekregen. Dat was de aanleiding.” 00:35-02:00</p> <p>“De aardbevingsproblematiek heeft natuurlijk een rechtstreekse relatie. Door die waardevermeerderingsregel had iedereen opeens geld te besteden. Dus dat was een hele platte aanleiding. En daarbij, voor mij, zit er een ook een heel idealistisch doel achter. We moeten naar verduurzaming. Maar we moeten het ook bij ons houden. We moeten alle investeringen niet laten lopen naar grote bedrijven en naar het buitenland, we moeten er zelf beter van worden. Dat is een idealistische invalshoek.” 02:10-03:00</p> <p>“Het is echt een combinatie van allemaal redenen. Dat geldt ook voor onze leden. Alle motieven zie je wel voorbij komen.” 03:18-3:25</p>
Rol energietransitie	<p>“We hebben het voordeel dat we in Loppersum zitten, in het aardbevingsgebied. En we hebben het voordeel dat de gemeente hoge ambities heeft. En Loppersum is het eerste dorp waar de gemeente een energietransitie plan voor gemaakt. De bedoeling is dat het wordt uitgerold naar alle dorpen hoor. Maar voor ons dorp hebben zich een heleboel partijen zich verenigd. De provincie, gemeente, RUG, Hanzehogeschool, GasUnie, Waterbedrijf, NAM, Rabobank, noem maar op. Die hebben een plan opgesteld om dingen hier te bereiken. En LOPEC plus Buurkracht zijn ook partij daarbij. Dus in die zin, in dat samenwerkingsverband, zijn we al behoorlijk bezig met de energietransitie. We hebben natuurlijk een eigen rolletje, een eigen taakje. Heel bescheiden natuurlijk.” 03:44-04-49</p> <p>“Ook qua omgeving is het heel bescheiden. Loppersum en directe omgeving is gewoon heel klein. Maar we doen wat we kunnen.” 04:55-05:10</p> <p>“De eerste molen hebben we ook nog niet helemaal vol, maar dat komt wel. Die molen is natuurlijk een klein dingetje, bijna letterlijk, maar in de energietransitie stelt zo’n klein molentje echt helemaal niks voor. Ook zo’n zonnedakje niet. Het is gewoon om even te laten zien dat we wel wat kunnen. Dat is eigenlijk alles. Tuurlijk ben ik er trots op maar daarmee gaan we de oorlog echt niet winnen.” 35:13-35:38</p>
Barrières/succesfactoren opzetten van projecten	<p>“We begonnen met een zonnedak. Simpelweg het vinden van een zonnedak. Zoveel boeren, zoveel schuren. Dat moet toch makkelijk zijn? Nee dus. Daken moeten stevig zijn. Op veel boerendaken ligt nog steeds asbest. De asbest subsidiepot van de provincie was gewoon leeg. Want ze hadden zo’n rekening van asbest eraf zon erop. Dat is mooi, makkelijk. Nee dus, potje was</p>

	<p>leeg. En asbest bezitters kunnen nog wel beroep doen op een Rijkssubsidie maar dat is niet voldoende want het kost heel veel geld. Nou dat waren redenen waarom het op heel veel daken niet lukte. Een andere reden is dat boeren ondernemers zijn. En die kunnen meer geld verdienen als ze hun dak verhuren aan een andere commerciële partij. Bijvoorbeeld aan Campina, dat levert gewoon meer op. Het is bijna oneerlijke concurrentie, ze hebben meer te bieden. En wij kunnen wel wat bieden maar niet zoveel. We zijn ook een beetje afhankelijk van de goodwill van eigenaren. En dat gaat ook niet altijd goed.” 06:25-08:14</p> <p>“De tijd is altijd wel onvoldoende. Maar als je iets wil dan doe je dat met elkaar. We zijn gewoon een goed team en dat liep eigenlijk heel goed. Lastiger is dat de postcoderoosregeling heel ingewikkeld is.” 08:57-09:15</p> <p>“Qua intenties hebben we de wind heel erg mee van de provincie en van de gemeente.” 14:16-14:22</p> <p>“Dan geef je een informatieavond, en dan denk je: Nou mensen, kom op! De drempel is zo laag. Je hoeft maar 15 euro te betalen en dan hoor je erbij. En dan nog, nee. Ik begrijp dat niet goed.” 17:50-18:10</p> <p>“De informatieavond heeft misschien 5 nieuwe leden opgebracht, en een paar belangstelden voor wind en zon. En bekendheid.” 20:46-20:54</p> <p>“We hebben natuurlijk ook Forum voor Democratie stemmers. En dat is vanwege het ontkennen van het klimaatprobleem. Die mensen zijn niet geïnteresseerd, laat maar .”21:16-21:37</p> <p>“Het zonnedak ging makkelijker. Toen we eenmaal dat dak hadden ging het verkopen in ieder geval gemakkelijker. En de windmolens, de plek was niet moeilijk. We hadden de mogelijkheid om twee molens te bouwen op dezelfde plek. En de boer waar ze geplaatst zouden worden wou zelf ook een molen. Dus er zouden drie molens komen. We hadden ze ingetekend en EAZ had daarbij geholpen natuurlijk. En dan kom je bij Libau, de welstandadviescommissie. Die moeten elk bouwplan beoordelen. En die vonden, het is echt te idioot voor woorden, de opstelling van de drie molens niet zo mooi. Ze moesten in een soort lijn staan met de spoorweg erachter. Het sloeg echt werkelijk nergens op. En toen waren we wel een beetje teleurgesteld dat de gemeente het advies heeft gevolgd van Libau, terwijl het een adviescommissie is. Het is een advies. En toen hebben we geprobeerd om de gemeente te overtuigen dat ze in dit geval met reden konden afwijken van dit advies. Toch hebben ze zich aan het advies gehouden. Het ging niet door, dus nu staan er maar twee molens. Van de boer en van ons.” 21:46-23:35</p>
<p>Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten</p>	<p>“Een puntje is de energiebelasting, dat dat verandert. Dat daar onzekerheid over is. In het klimaatakkoord is aangenomen, of geaccepteerd, dat de energiebelasting op stroom omlaag gaat en op gas omhoog. Dat is in het algemeen natuurlijk gunstig, maar net niet voor de postcoderoosregeling. Want dan krijgen mensen minder terug op hun energiebelasting. Daarvoor zijn we gelukkig aangesloten bij GrEK. GrEK zit in een landelijke commissie om dat soort dingen weer recht te breien. Maar het zijn wel dingen die mensen lezen in de krant en dan denken dat ze er ingeluisd zijn. En de instroom wordt dan ook wat minder want mensen denken dan laat maar.” 24:45-25:45</p> <p>“Administratie met de energieleveranciers doe ik. Dat is erg vervelend. Greenchoice heeft dit formulier, Eneco heeft weer een ander formulier. Sommigen doen het heel gemakkelijk. Essent wilde eerst helemaal niet, die heeft gewoon zes maanden geweigerd om het te verreken. Nu pas doen ze mee maar niet met terugwerkende kracht. Dus we moesten zelf, hebben we besloten, de klanten van Essent zelf compenseren. Dat is niet leuk. Het is wel een wettelijke bepaling dat die</p>

	energiemaatschappijen moeten meewerken. Het is eigenlijk smerig." 26:00-26:55
Postcoderoosregeling + andere subsidies	<p>"Lastiger is dat de postcoderoosregeling heel ingewikkeld is. Hoe lang ben ik er nu bij? Drie jaar? Ik snap het nu. Dat is gewoon een draak van een regeling. Mensen denken dat het een soort investering is, en dat je dus geld krijgt uit die investering. Maar zo werkt het niet. Het is een teruggave op je energiebelasting. En ten eerste weten heel veel mensen niet energiebelasting een heel groot deel is van jouw energierekening. En ten tweede gaat het alleen maar om de energiebelasting die op stroom wordt geheven en niet op gas." 09:10-10:00</p> <p>" Gewoon een investeringsmodel zou makkelijker zijn." 12:08-12:11</p> <p>"Dankzij die subsidie van de provincie, de startsubsidie, dat was een hele goede aanjager. "12:17-12:25</p>
Netwerk	<p>"Wij dachten dat wij het wiel moesten uitvinden, wat natuurlijk helemaal niet zo was. Maar we dachten het wel . We waren best wel redelijk op tijd met de coöperatie. En toen moesten we van de ene dag op de andere dat subsidieverzoek doen. We werden gewoon gewaarschuwd van voor 1 juli moet het binnen zijn bij de provincie, dan maak je kans. Onervaren als wij waren. We moesten zo'n berekening maken van de onrendabele top. Wisten wij veel, dus toen hebben wij de hulp ingeroepen van GrEK, de Groninger Energiekoepel. En die heeft ons op 30 juni geholpen met het uitrekenen van die onrendabele top en het invullen van moeilijke rekenmodellen. Dat was echt geweldig. En die hebben er voor gezorgd dat wij die subsidie konden krijgen. Dat is een soort vliegwiel, dan gaat het lopen. Dan heb je geld, maar dan moet je het ook waarmaken. Je hebt wel een soort van verantwoordelijkheid." 12:27-13:35</p> <p>" Wij zijn een van de uitverkoren coöperaties. We krijgen extra steun. We hebben gewoon twee provinciale ambtenaren op wie we een beroep kunnen doen. Dat is natuurlijk gewoon fantastisch. Een ambtenaar heeft zich nu een beetje teruggetrokken, maar wie haar konden we heel makkelijk contact leggen, lijntjes leggen. Ze was ook vaak op onze vergaderingen. En dan zijn ze van dan moet je even die en die hebben. Kijk hier is het telefoonnummer. Daar zijn ze er ook mee bezig. Dat was fantastisch." 14:35-15:18</p> <p>"Zonnedorpen houden we goed in de gaten, er is ook regelmatig overleg. En Middelstroom kennen we, Stedum kennen we. Wirdum heeft zich aangesloten bij ons. Stedum gaat niet zo goed, we bieden hulp aan maar dan moeten zij natuurlijk ook hulp vragen." 15:34-15:53</p> <p>"Ik vind dat wij een breed netwerk hebben." 15:56-15:58</p> <p>"We hebben nu ook een eigen ambtenaar toegewezen gekregen. En die moeten we delen met die zes initiatieven. Die is ook als het even kan op onze vergaderingen aanwezig. En dat is uit de provincie he, dat vind ik echt uniek. En die helpt ons ook met van alles. Subsidies aanvragen, netwerken." 16:02-16:27</p> <p>"Via GrEK kennen we natuurlijk heel veel coöperaties. GrEK is de spin in het web natuurlijk. Het is wel een hele mooie wereld op deze manier." 16:30-16:44</p> <p>"Iedereen weet wel wat LOPEC is. Nog niet precies wat LOPEC doet, maar wel dat LOPEC bestaat. " 20:56-21:05</p>
Leerproces	"We proberen nu wel in Wirdum op de ijsbaan een molen te realiseren. Maar omdat die andere molens toch vrij moeizaam gingen, moeten we wel zeker weten dat het in Wirdum het iets makkelijker gaat. Je investeert wel een hoop hé, het is 45.000

	<p>euro zo'n molen." 23:54-24:12</p> <p>"We zullen de toekomstige projecten niet echt anders aanpakken omdat het van die externe belemmeringen zijn waar je niet zoveel invloed op hebt. Het uitleggen van die ingewikkelde regeling blijft hetzelfde. De weerstand van boeren blijft hetzelfde. Het enige wat beter zou kunnen is de communicatie. Dat wij het ook simpeler doen. De communicatie met de participanten. Dat hebben we dan wel uitbesteed. Opzich is dat prima. Het is natuurlijk toch een soort investering. Daar hoort een prospectus bij. Een soort risico prospectus met een rekenmodel. We laten het maken door ECoop, die zijn gespecialiseerd daarin. Het ziet er heel mooi uit, maar het is toch ook te ingewikkeld. Het is een heel boekje met rekenmodellen. Je moet er een studie van maken. En dat trekt mensen niet heel erg enthousiast over de streep. Dit boekje is al wat simpeler dan ons eerste boekje over zon, maar volgende keer zou ik het nog simpeler willen maken." 27:55-29:54</p> <p>"Communicatie is altijd het toverwoord Dat ik nou precies weet hoe het anders moet, nee." 30:12-30:20</p>
Toekomstperspectief	<p>"Het nieuwe zonnedak hebben we even geparkeerd. We doen alles één voor één, anders wordt het echt te veel. We zijn allemaal vrijwilligers, we doen het allemaal naast het werk. We zitten nu eerst met de elektrische deelauto. En we zijn aan het meedenken over een heel groot zonnepark. Oosterhorn, bij Delfzijl. GrEK doet daar in mee. GrEK en andere partijen, Bronnen VanOns, zijn bezig met andere ontwikkelaars bezig dat enorme zonnepark te realiseren. En coöperaties in de omgeving zoals Appingedam, Delfzijl maar ook Loppersum die denken mee aan de voorwaarden. Hoe wij ervan kunnen profiteren. Wij willen wel deelnemen, maar hoe en wat dat weten we nog niet." 30:30-32:10</p> <p>"De grote molen van 40 meter staat niet geparkeerd, maar daarin zijn we gewoon afhankelijk wat de provincie wil. De provincie heeft tot nu toe alle hoge molens verboden. Die mogen niet zomaar in het landschap staan. Die zijn geconcentreerd bij de Eemshaven enzo. Maar met het oog op de energietransitie zal er meer moeten gebeuren. En overal worden nu energievisies vastgesteld. Ook de gemeente Loppersum, en de provincie heeft daar ook een rol in. Maar die moet gewoon in hun bestemmingsplannen of planologische plannen ruimte creëren voor hoge molens. En dat wij als dorp vinden dat wij best tegen zo'n hoge molen willen aankijken. Als de opbrengst maar van ons is, dan willen we ook bepalen waar die molen komt te staan." 32:15-33:15</p> <p>"Er is nog nauwelijks weerstand voor de molen. We proberen het overal te droppen. Op onze vergaderingen zeggen we het ook altijd, het staat op de website. Maar zolang het nog niet zo heel concreet is is er nog geen weerstand. Maar als het straks ergens gaat staan dan krijg je ongetwijfeld weerstand. Dus natuurlijk, als wij eenmaal met elkaar, met het dorp zelfs, beslist dat die ene windmolen tussen Loppersum en Westeremden komt te staan dan zullen de mensen die daar toevallig zicht op hebben stampij maken. Dat kunnen we een beetje ondervangen door te bepalen dat de mensen die de meeste overlast hebben ook de meeste opbrengst krijgen. Je kunt wat compenseren, maar er zal ongetwijfeld opstand komen." 33:20-34:36</p> <p>"De energiecoöperatie gaat gewoon vooruit, dat kan niet anders." 34:52-34:58</p> <p>"Als straks dat hele energielandschap hier verandert, dan moeten mensen willen meepraten en meedenken. En dan moeten ze te overtuigen zijn met het argument van dat we moeten het hier bij ons houden. We moeten het niet uit handen geven. Tot nu toe hebben we altijd alles uit handen geven. Die hele gaswinning daar profiteren wij niet van, we hebben alleen de</p>

lasten."35:39-36:08

"Wij draaien niet alleen op die projecten. Ons doel is groot en breed en die projecten zijn maar kleine voorbeeldjes. Het is wel een investering geweest maar daar gaan we niet failliet van . Het loopt wel, het gaat wel. Het zonnedak is gewoon vol, dus dat loopt. De zon levert meer op dan we dachten, dus we krijgen ook nog geld toe. En de wind dat loopt ook. Die molen staat er al." 36:18-37:00

"Als de energiebelasting opgeheven wordt, die korting, dan heb je natuurlijk geïnvesteerd in iets wat je niet had kunnen voorzien. Maar dan nog, dan raken we nog niet failliet. En dat snapt ook iedereen, van ja daar kun je ook helemaal niets aan doen. Investeren is risico lopen. Nouja, jammer dan. Dan ben je je investering kwijt of krijg je minder terug dan je gedacht hebt. Dat is alles. Ik maak mij daar niet druk om." 37:25-38:18

"Het is wel terecht om pas op de plaats te houden vanwege de postcoderoos die misschien gaat veranderen. Als je een nieuw project zou beginnen zouden we daar wel eerst over nadenken. Maar wij zijn niet afwachtender om die reden. Het is meer dat we niet alles tegelijk kunnen. We zijn maar amateurs. Straks raken we allemaal overspannen, dan moeten we ook niet hebben, Dus een voor een." 38:30-38-58

"Een reden om te stoppen zou zijn als het bestuur omvalt. Als we allemaal overspannen worden. Maar dan komen er nieuwe bestuursleden, zo gaat dat." 41:08-41:30

"Het aantal leden zou natuurlijk veel meer moeten. Ik vind het nog steeds raar dat mensen geen lid worden. Dat niet drie kwart van het dorp lid is. Dat zou gewoon moeten, Dat verbaast me altijd. En het verbaast me ook dat mensen zo moeilijk doen over een winddeeltje van 99 euro. Een aankoop van een auto gaat gemakkelijker dan de aankoop van twee windcertificaten. Een windcertificaat levert geld op, een auto kost geld. Daar maken mensen zich nooit druk over." 42:00-42:50

"Ik ben wel positief over de toekomst van de coöperatieve beweging." 44:30-44:33

EIK 12-06-2019

<p>Drijfveren</p>	<p>“Ik heb eerst een energiecoöperatie op Schiermonnikoog mee opgericht, want daar woonde ik tot eind 2015. Daar was het gebaseerd op het ambitiemanifest wat de waddenlanden hadden afgesproken. Toen kwam ik hier in Kantens wonen. Toen begreep ik al wel dat er al wel wat mensen er een keer mee bezig waren geweest. Omdat uit een soort dorpsonderzoek wat er een keer is geweest bleek dat een deel van de inwoners had aangegeven ook wel wat met energie aan de slag te willen in het dorp. Eigenlijk is op een gegeven moment toen ik daar bij kwam, het lag vrij stil, maar toen is het eigenlijk weer wat op gang gekomen. Tja waarom lag het stil? Er waren wel een aantal bijeenkomsten geweest. Toen een van de dorpjes die erbij betrokken was, de vertegenwoordiger daar die kreeg wat onenigheid in zijn dorp daar dus die had er de brui aan gegeven. Op een gegeven moment werd er geen gevolgspraak meer gemaakt en dan blijft het gewoon stil liggen en gaat iedereen weer met zijn eigen dingen bezig. Toen ik er weer bij kwam is het weer opgepakt en toen zijn er wat uitgangspunten geformuleerd. Zoals allereerst maar eens kijken of we onze eigen energie kunnen gaan opwekken om maar een doel te stellen wat enigszins binnen bereik zou liggen. Uiteindelijk is het toch het idee om energieneutraal te worden. Het is ook een beetje de trend die op een gegeven moment op gang komt, van er moet wat gebeuren en we moeten eigenlijk wel wat gaan doen. Dus laten we dat maar oppakken. Vers bloed dat was eigenlijk de reden dat het eigenlijk weer verder ging. En dan had je een aantal mensen die er dan wel weer actief mee aan de slag wilden. Die heb je dan nodig om in ieder geval een begin te krijgen.” 01:43-04:10</p> <p>“Ik moet even denken hoor, want het is voor mijn tijd. Want zeg maar hier in het dorp is een dorpsonderzoek geweest. Wat willen we met ons dorp? Een van de elementen was dat men zei dat we eigenlijk ook wat met energie moeten doen. Energie besparen, energie opwekken. Hier speelt natuurlijk het gasdossier. Dit dorp ligt eigenlijk in het gebied wat dan officieel versterkt moet worden. Dus dit is echt het hart van het aardbevingsgebied. Dus mensen waren ook al met duurzaamheid bezig omdat velen dus een keer een vergoeding hebben gekregen van de NAM waarmee ze dan duurzaamheidsmaatregelen mochten treffen. Toen heeft eigenlijk het gros van de mensen gekozen om zonnepanelen op hun dak te leggen. Dus de meesten hebben tien/twaalf panelen liggen omdat ze die 4000 euro die ze hadden gekregen daarvoor gebruikt hebben. Dus op die manier is het toen ook al wat begonnen te lopen zeg maar.” 04:20-05:25</p> <p>“Het tweede project is opgericht met de SDE omdat we eigenlijk wel verder wouden en die postcoderoos zagen we even niet zagen zitten. Wat is dan het andere alternatief? Dat was dus de SDE. Daarmee hebben we dus het tweede dak gerealiseerd. Toevallig via contacten kwamen we dan bij een boer terecht die in dit geval het al een paar keer had aangevraagd maar steeds voor de hoogste subsidie was gegaan en steeds buiten de boot viel. Dus die had zoiets van ik ben er wel even klaar mee maar als jullie een poging willen doen dan mag dat en dan gaan we wel kijken of we er uit komen qua vergoeding. Wij kwamen er wel doorheen dus ook iets lager te gaan zitten in de subsidie. We konden ook weer van hetzelfde geldpotje gebruik maken als van de postcoderoos. Nou toen zeiden we van dat gaat mooi, dus dat gaan we opschalen. Bij de volgende ronde hebben we meer SDE subsidie aangevraagd.” 15:13-16:34</p>
<p>Rol energietransitie</p>	<p>“Kijk we hebben gezegd laten we eerst maar eens doel stellen waarvan we denken dat ie enigszins haalbaar is. En dat is in eerste instantie maar te kijken of we de stroom zoveel mogelijk kunnen opwekken. En vervolgens hebben we ook nog gekeken</p>

	of er koppelkansen lagen tussen versterken en verduurzamen. We hebben met de Hanzehogeschool een project gedaan.” 5:35-06:02
Barrières/succesfactoren opzetten van projecten	<p>“Het eerste project was een postcoderoosproject van 120 panelen. Dat was bewust klein gehouden. We zijn begonnen met een schoolproject. Want we dachten hoe krijgen we zoveel mogelijk inwoners erbij betrokken. Nou als we nou een project op school doen en de kinderen presenteren dat dan komen er vast allemaal ouders op af, en grootouders en ooms en tantes. Nou dat klopt ook wel. Maar een van de dingen die ze gedaan hebben is tellen hoeveel zonnepanelen er in het dorp lagen. Dat waren er 1000 in dat kleine dorpje. Dat komt dus vanwege die waardevermeerdering regeling. Toen hadden we al zoiets van die postcoderoosregeling zit zo in elkaar dat je wel deelnemers moet zien te vinden. En als zoveel mensen al zonnepanelen hebben liggen dan wordt dat wel lastiger dan in de meeste andere plaatsen.” 07:50-07:48</p> <p>“Kijk bij die postcoderoos is het in zoverre simpel dat je in het aardbevingsgebied de hulp van de Groninger Energiekoepel kan invoeren. Die helpt je zeg maar de drempels te slechten. En die staat je bij om zo’n postcoderoosproject te realiseren. Nou ben ik ook bestuurslid van diezelfde Groninger Energiekoepel, maar dat terzijde. Dus dat gaat vrij soepeltjes in die zin dat zij in ieder geval bij het technische deel je bijstaan. Het moeilijke deel is natuurlijk om op een gegeven ogenblik toch de handtekening van voldoende deelnemers binnen te krijgen.” 08:57-09:44</p> <p>“Uiteindelijk is het vrij vlot gegaan hoor. Maar goed, het is toch wel een kwestie van zo’n bijeenkomst bezoeken en dan ook nog eens een keer langsgaan. Dat heeft een ander bestuurslid gedaan. Dingen nog een keer uitleggen, allemaal vragen beantwoorden, het is redelijk arbeidsintensief.” 10:03-10:30</p> <p>“Maar goed, opzich liep dat dus wel vrij soepeltjes omdat je A ook nog goedkoop geld kunt lenen nog voor dat soort projecten bij de provincie. Daar hebben ze een speciaal potje voor. Dat valt eigenlijk onder de Groninger Energiekoepel in samenhang met Grunniger Power en de Natuur&Milieu Federatie. Daar zat twee miljoen in. Daar kun je dan een beroep opdoen en dan kun je tegen 0,7% geld lenen. Dan kan je dat dus aantrekkelijker maken door te zeggen , normaal moet je misschien 300 euro inleggen, weet je wat we lenen 2/3 dus je hoeft nog maar 99 euro in te leggen. Er zijn ook wel varianten met 25 euro, dan leen je nog wat meer, om die drempel dan ook draag te maken om het makkelijk te maken om mee te doen.” 10:33-11:25</p> <p>“We hadden ook vrij snel een dak eigenaar die wel mee wilde werken en soepel was. Ik weet dat andere coöperaties grote moeite hebben met het vinden van daken. Wij hadden toevallig een dak dat direct gebruikt kon worden. Dus daar zaten geen obstakels.” 14:09-14:40</p> <p>“We hoopten dus met dat postcoderoos dak, en als daar wat geld mee verdiend wordt, dat dient twee doelen. Het eerste doel was om te kijken of we onze eigen stroom konden opwekken in Kantens, Stitswerd en Rottum. Dat is dan een doelstelling. De andere doelstelling, het is mooi als we wat geld elk jaar overhouden dan kunnen we kijken waaraan we dat gaan besteden met elkaar.” 18:45-19:13</p>
Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten	<p>“We ondervinden eigenlijk geen problemen bij de instandhouding van projecten. Dat loopt, de financiering is geregeld en als het dak het maar blijft doen. Na verwachting, zeker bij zo’n SDE, dan loopt dat allemaal wel los. Die heb je voor vijftien jaar doorgerekend en als het plaatje uitkomt zoals het op papier is gekomen dan zou dat ook zonder problemen zijn tijd uit kunnen</p>

	zitten." 28:10-28:40
Postcoderoosregeling + andere subsidies	"Kijk ons eerste project loopt nu een jaar dus je zit nu in die administratieve afwikkeling. Die opgaves maken voor de leden, en dat moet dan weer naar de energieleveranciers toe. En die moeten dat dan weer teruggeven, maarja dat doen sommigen niet zoals Van de Bron. Die zegt: "Ja sorry aan dat soort dingen doen we niet mee dus je bent vrij om weer snel te veranderen van energieleverancier. Dit is ons te veel werk, dat doen we niet." Dat soort dingen." 12:00-12:40
Netwerk	<p>"Met het SDE dak, in ieder geval in Groningen, waren wij de eerste die dat deden. Dus eigenlijk wordt dit nu als voorbeeld genomen voor andere coöperaties. Er is nu ook een klasje bij de Groninger Energiekoepel waarbij je dus de ins en outs kunt horen van zo'n SDE dak. Dat is dan mede gebaseerd op de ervaring die wij hebben opgedaan zeg maar." 19:26 -19:53</p> <p>"Met de postcoderoosregeling wisten we wel van andere projecten af. We zijn wel eens bij een opening geweest maar dat was meer als bestuurslid van de Groninger Energiekoepel. Dus ik wist wel van mede bestuursleden die een dak openden in Garnwerd. Je hebt natuurlijk af en toe wel eens contact, maar niet zo zeer om de regeling op zich. Maar wel als je tegen problemen aanloopt van hoe zit het met jullie afhandeling? Komen jullie na een jaar ook van die lastige energiebedrijven tegen, of niet? Of hoe vergaat jullie het? Dus er is wel contact, maar eigenlijk voor de technische kanten is natuurlijk gewoon iemand van de GrEK gekomen. Daar zit de kennis, dat is het idee ook. Die hebben dat al tien keer gedaan dus die kunnen je wel vertellen wat de ins en outs zijn en hoe je dat het beste kan doen. En aangezien dat gesubsidieerd is kun je dat ook gratis doen, kost je niks." 20:13-21:25</p> <p>"We hebben ook wel contact met bijvoorbeeld Enexis, maar dat komt omdat we dus op een gegeven moment zeiden van : oke we hebben nu een SDE dak gedaan, dat willen we nog wel vaker doen. Alleen dan kom je wel tegen drempels aan." 21:27-21:50</p> <p>"We zijn ook afhankelijk van het beleid. Dat proberen we ook wel te beïnvloeden. We hebben dus ook lang gelobbyd bij de provincie. Als jullie grotere projecten doen, zorg dan dat er maximaal geparticipeerd wordt door de omgeving. Dan moet dan eigenlijk minimaal 50% zijn. Dus als jullie nou weer een vergunning afgeven voor een groot zonnepark, stel dan als voorwaarde dat eigenlijk 50% van de eigendom bij de omwonenden terecht moet komen." 50:14-50:45</p>
Leerproces	<p>"Nouja, goed, je weet nu toch dat je van zo'n leverancier van zonnepanelen toch even wat meer dingen moet vastleggen. Omdat ze er toch een handje van hebben om te zeggen van dan en dan... Bijvoorbeeld het project dat we gerealiseerd hebben, dat was het idee van 1 oktober beginnen we met leggen. Dus toen hebben wij alles op alles gezet om te zorgen dat de financiering op orde was. Er moesten hypotheekaktes, van alles en nog, getekend worden. Nou dat was klaar. En ja, en dan op een geven ogenblik zeggen ze ja, het wordt toch even later. Om kort te gaan, kijk 1 oktober zouden ze beginnen met leggen. Uiteindelijk half februari deed het dak het. Dan heb je toch wel een probleempje, want op het moment dat de financiering allemaal geregeld is dan begint op een gegeven moment de kostenteller te lopen. Maar dat duurt een hele tijd voordat er dan geld binnenkomt." 28:50-29:58</p> <p>"Kijk, en je bent soms wat koploper. Want we hadden zogenaamd een tweede allocatiepunt. Dat is niet meer en niet minder dan een soort tweede virtuele aansluiting. Zeg maar de netbeheerders hadden bedacht dat dat ook wel kon in plaats van een fysieke tweede aansluiting. Dat hebben ze ook gedaan alleen toen kwamen we bij RVO, degene die de SDE subsidies uitkeert.</p>

	<p>Maar voordat die beginnen uit te keren moet je een verklaring hebben waarin staat dat je installatie is aangemeld als groene energieleverancier. Maar toen bleek ineens dat de netwerkbeheerders nog niet helemaal met de RVO dat al hadden uitgewerkt, die tweede virtuele aansluiting. Dus die verklaring kwam niet omdat de RVO nog niet definitief zijn goedkeuring aan had verleend. De SDE werkt met voorschotten op basis van de verwachte opbrengst van de installatie. En die begon dus ook maar niet te lopen, want dat zat nog in de molen. Dus dat duurde ook nog een keer drie maand voordat die verklaring kwam. Toen kwam wel met terugwerkende kracht alsnog die voorschot op gang. Nouja, daar zou je volgende keer niet weer tegen aanlopen want dat was nou eenmaal omdat wij een van de eerste waren die dat zo deden. Nou je loopt daar dan even tegenaan, de volgende keer niet weer want dan is het bekend. Dat is trouwens bij de GrEK ook wel doorgedrongen. Dat ook bij andere projecten het toch wel handig is om iets meer te financieren. Dat kost je dan wel even wat geld, maar dan heb je wel wat werkkapitaal achter de hand voor als het hier en daar wat tegen zit. Zoals in dit soort gevallen.” 30:00-32:00</p>
Toekomstperspectief	<p>“Postcoderoos nog een keer doen voor het dorp en directe omgeving dat gaan we niet nog een keer doen, gelet op het groot aantal panelen wat er al ligt. Dus als we weer een project gaan doen dan zullen we toch wat naburige dorpen erbij moeten gaan betrekken want anders dan weten we zeker dat we ze niet kwijt raken.” 14:45-15:11</p> <p>“We hebben ook wel contact met bijvoorbeeld Enexis, maar dat komt omdat we dus op een gegeven moment zeiden van : oke we hebben nu een SDE dak gedaan, dat willen we nog wel vaker doen. Alleen dan kom je wel tegen drempels aan. Want A zitten we hier met de drempel dat we in een Enexis gebied zitten dat rood kleurt op de kaart. Het net is overbelast. Dus je kan voorlopig geen projecten meer aanmelden. Dat hebben wij hier toevallig samen met het noordoosten. Dat gebied wordt steeds wat groter. Kantens is al bijna ontsloten door dat gebied, dat is lastig” 21:27-22:329</p> <p>“Wat ook lastig bleek, toen we wel met dat andere project aan de gang gingen, de financiering. Want kijk, toen we zeiden van we hebben nu een dak voor 1750 panelen, toen zei het zelfde fonds: Jullie zijn al geweest voor een postcoderoos dak en jullie zijn al geweest voor een SDE dak. En eigenlijk was de bedoeling dat dat geld ook nog voor andere coöperaties gebruikt zou gaan worden. Dus we sluiten nu dat 0,7 fonds ,zoals ik dat maar even noem, nu maar even af want anders kunnen andere coöperaties straks daar geen beroep meer op doen als jullie zo enthousiast aan de slag gaan. Dat bleek wel erg lastig, want dan blijkt ineens dat de coöperatieve vorm een lastige is. In die zin dat een Rabobank, maar ook andere banken, daar mee worstelen. Met name komt dat door de vrij recent uitgedeelde boetes voor witwassen. Waarbij A er extra goed gekeken wordt naar wie er nou feitelijk eigenlijk achter zo’n ondernemingsvorm zit. Dat vinden ze bij een coöperatie maar erg lastig. Dus je ziet bijvoorbeeld wel dat we de Rabobank noordoost Groningen zover hadden dat ze eigenlijk wel een offerte wouden uitbrengen, maar dat wordt geblokkeerd door Utrecht. Die zeggen van dat ze de coöperatieve vorm opzich lastig vinden en moeilijk te overzien. En dan safety first , dus doen we in principe maar niet. Dat is tot nu toe wel steeds de uitkomst. Ze zijn er wel steeds mee bezig. Dus van die kant wel moeilijk. Dan hou je over het provinciale fonds, wat onder andere voor duurzaamheid bestemd is. Maar die doet maar tot maximaal 50%. Nu hebben wij het bij de Bank Nederlandse Gemeenten zover dat ze in principe ook wel geld willen lenen, maar daarmee komt eigenlijk de gemiddelde rente op een niveau te liggen van 4% ongeveer. En dan blijkt ineens dat de businessmodellen die achter die SDE projecten hebt zitten , ja dan wordt het wat lastig om tegen een</p>

Agrifirm en een Campina op te kunnen. Bij het eerste SDE dak kunnen we daar makkelijk tegenop omdat we goedkoop konden lenen." 22:31-25:55

"Dus nou hebben we ook wel in de week liggen bij de gemeentes en ook wel bij de provincie van: we willen best versnellen maar dat moet je ons wel even de gereedschappen geven. Zorg dat er relatief goedkoop geld voor handen is, dan gaan wij wel meters maken. Daar blijft het nu wat hangen." 25:55-26:23

"We waren bezig met daken van maximaal 1750 panelen .Maar daar bleek een zo'n dak, nadat we er een ingenieursbureau op hadden afgestuurd, dat hij zei dat zou ik maar niet doen. Want dat gaat niet komen. Dus dat soort obstakels kwamen we bij dat project tegen. Of er ligt nog asbest op. Nouja, dat willen ze er wel afhalen. Maar het is even de vraag wat doen ze nu? Want nu is die regelgeving weer even on hold gezet. Misschien dat ze nou denken, als het geen vaart meer loopt dan laten we het eerst voorlopig mooi even zitten. Want dat gaat in de papieren lopen." 32:45-33:20

"Die negentien leden zal je sowieso houden omdat die deelnemen aan het dak. Maar toevallig hebbe we vanmorgen met de raad van advies van de Groninger Energiekoepel daarover hebben gesproken. Hoe krijg je nou meer body aan die coöperaties, hoe krijg je meer leden? Vanmorgen was het idee, en dat is misschien wel een goede, dat als je de mensen nou duidelijk kan maken dat ze nu kunnen meepraten met de RES die op ons afkomt. De opgave vanuit het Rijk qua opwek. Je kunt er nu over meepraten, als je niet gaat meepraten overkomt je het straks. Dan worden her en der misschien windmolens neergezet of zonneparken neergelegd. Nu kan je nog meepraten. Dat is misschien wel een trigger om de mensen erbij te betrekken. Dat ze denken, het gaat ergens over. Want de meeste denken nu waarom zou ik lid worden van die energiecoöperatie? "33:25-34:46

"Tot nu toe maken we ons geen zorgen over het aantal leden. Maar tijdens die discussie vanmorgen, in hoeverre zijn jullie nou vertegenwoordiger dan van het dorp? Ja dan denk ik, dan moet je dus meer massa maken. Want anders ben je een groepje koplopers. Zo is het ook vaak. Maar het is wel de uitdaging om er een grote groep bij te betrekken." 34:50-35:10

"Kijk een coöperatie is eigenlijk een onderneming. En eigenlijk zouden die projecten, mits je maar aan relatief goedkoop geld kan komen, kan je die gewoon door blijven doen. Alleen waar je op een gegeven moment wel tegen aanloopt, het eerste dak doe je een keer zo, gratis zeg maar. En het tweede dak doe je ook nog een keer gratis met inhuren. Maar op een gegeven ogenblik als je dan zegt, jullie moeten massa gaan maken. Qua omvang moet het steeds meer gaan voorstellen. Ja dan ontikom je er niet aan om daar vergoedingen voor te gaan geven. Want anders gaat het niet lukken, dan wordt het werk zullen we maar zeggen. Dan gaat er zoveel tijd mee heen." 37:50-38:40

"We hebben het bij HierOpgewekt ook wel over gehad, de landelijke manifestatie een keer in het jaar. En eigenlijk was daar ook wel de algemene conclusie dat je wel iets aan vergoedingen moet gaan doen als je massa wil maken. Als dat allemaal uit mensen zijn vrije tijd moet..." 39:00-39:23

"We gaan nu wel met de coöperaties in het Hogeland proberen samen te werken. En als je de gemeente zegt van ja, ons beleid is eerst alle daken volleggen, kunnen jullie daarbij helpen? Dan zeggen we, ja best wel maar zorg dat er A: dat er goedkoop geld is. En B: stel er wat tegenover. Want als we 1000 daken gaan aanpakken, ik zeg maar wat, dan gaat daar wel heel veel tijd inzitten." 40:14-40:50

"Bij de afgesloten vuilstort, daar kunnen straks 23.000 panelen op. En ik zit er ook aan te denken om daar grote windmolens neer te zetten als coöperatie zijnde. Dat proberen we dan ook in de week te leggen bij de dorpen Usquert en Warffum. Daar hebben we wel contacten mee. Vandaar dat we nu ook mee bezig zijn van: hoe moet je dat voor het voetlicht brengen? Dan moet je ook de mensen duidelijk maken van als we dat zelf met zijn allen doen, dan levert dat ook voor ons met zijn allen zoveel per jaar op. Dan is het niet meer een kwestie van dat je dat ding in de verte ziet staan maar dat je er ook nog wat aan hebt zeg maar." 41:05-42:13

"We zijn hier nog wel steeds positief over de toekomst van de coöperatie ja."42:20-42:23

"Kijk het is nog ver in ontwikkeling, er komt nog zoveel op ons af. We moeten nog met de warmte energieplannen bezig per dorp, per wijk. De Regionale Energiestrategie komt op ons af. Er komt nog een heleboel op ons af waar we ons nog mee willen aan bemoeien met zijn allen. Ja, komt er een tijd dat je denk het is allemaal wel goed, ja goed. Kijk als bestuursleden denken we hebben allemaal tijd tekort en ik heb er eigenlijk geen zin meer aan, dan stopt het ook. Dan zal iemand moeten zorgen dat de projecten doorlopen. Want ja, je hebt nog een dak in de lucht met alle verplichtingen van dien."44:07-45:00

"Het is vaak een klein clubje mensen die je overal weer ziet, dat is wel een bekend verschijnsel ja. We zijn nu bijvoorbeeld aan het kijken of we met Usquert meer kunnen samenwerken als die dat willen. Dan zou het mooi zijn als er bij jullie ook wat vandaan komt qua bestuursleden. Eigenlijk is daar de discussie of daar nog wel een coöperatie moet komen. Dat is nu weer een nieuwe trend. Kijk in Friensland is er steeds ingezet op zoveel mogelijk coöperaties. En hier in Groningen hebben we gezegd, moet je nou voor elk initiatief een coöperatie oprichten? Of zeg je eerst van, kijk verderop zit er al wat misschien kun je je daar wel bij aansluiten. Dus daar wordt nu wat op ingezet. Dus als er nu iemand bij het startloket komt en die zegt : ik zou wel een coöperatie willen opzetten. Dan wordt gezegd dat kan, maar daar en daar zit ook al een energiecoöperatie, misschien kun je daar eens mee gaan praten om dat samen op te pakken." 46:35-47:55

"We hebben ons dan gefocusseerd op die vuilstort, en dat is dan relatief klein met 23.000 panelen. Maar goed die windmolens zetten natuurlijk wel weer zoden aan de dijk. Dat is dan wel weer nieuw zeg maar. Daar zouden we dan weer de eerste mee zijn. Als we op een gegeven moment de dorpen Usquert en Warffum meekrijgen. Kijk de provincie, dat heb je nu dus voor. Je hebt nu al weer stukken meer kans dan in het vorige college dat je dat gedaan krijgt. Zeker als je kunt aantonen dat je met zijn allen wil. Dan krijg je de provincie al een stuk eerder mee. Dat is al een hobbel. Dan moet je de gemeente nog mee hebben. Tegen de gemeente hebben we ook al gezegd ,ga er rekening mee houden dat we daar mee gaan beginnen. Dat je dat alvast maar even weet. Dat zeggen we dan tegen de duurzaamheidsambtenaar want die wil op de hoogte blijven zodat hij het kan doorspelen naar de politiek. En als je dan inderdaad de bevolking ook nog mee krijgt met idee dat we daar met zijn allen wat aan kunnen verdienen, dan is de kans groter dan bijvoorbeeld bij de energiecoöperatie waar ik ook in zit op Schiermonnikoog."51:40-53:40

HEC 20-06-2019

<p>Drijfveren</p>	<p>“Dat wij veel dorpen hadden gesproken in een jaar waarin wij ons bezig hielden met de energietransitie. Het was eigenlijk meer inventariseren wat men wilde in de gemeente De Marne. We merkten dat er heel veel ideeën waren in elk van de twaalf dorpen die we bezochten in dat jaar, maar dat niemand echt een concreet plan had. En toen is dat het motief geweest om zelf dan de Hogelandster Energie Coöperatie op te richten.” <i>01:00-01:36</i></p> <p>“Het milieu, economische motieven en sociale motieven hadden alle drie er iets mee te maken. Alles wat de duurzaamheid bevordert, ik denk ook nog wel biodiversiteit maar dat hadden we niet zo zeer in het vaandel. Economische motieven omdat wij denken ja, omdat wij er vanuit gaan dat als we een coöperatie oprichten dat dat wel een beter schatbaar iets is. En sociale motieven zijn er ook zeker omdat wij ook in de statuten hebben staan dat de mogelijke te maken winsten worden hetzij gereserveerd en in de coöperatie blijven, hetzij uiteindelijk ten goede moeten komen aan projecten in het gebied van de coöperatie. En dat is niet een dorp, dat is gewoon het Hogeland.” <i>01:40-03:07</i></p> <p>“Decentraal opwekken, dus zelf opwekken en zelf de stroom hetzij gebruiken hetzij verkopen, is beter dan dat je afhankelijk bent van anderen. Dus een zekere onafhankelijkheidsstreven voor het gebied qua energie zit er ook in.” <i>03:20-03:39</i></p> <p>“Het wantrouwen in de overheid speelt absoluut geen rol. Wij zijn de overheid, wij zijn gewoon burgers. En ik ben er persoonlijk van overtuigd dat er geen land te vinden is in West-Europa waarbij de overheid zo betrouwbaar is als bij ons. Ik denk dat wij uniek zijn. Dus wantrouwen in de overheid, natuurlijk gaan er wel eens een keer dingen die anders lopen dan je denkt, maar als iemand zegt onze overheid is onbetrouwbaar dan heb je het niet gesnapt naar mijn idee.” <i>03:44-05:02</i></p> <p>“Wij zijn geen protestorganisatie, we zijn een coöperatie. En die aardbeving problematiek heeft wel iets gebracht natuurlijk. Maarja, daarvan denk ik ook, wij hebben sinds 1960 ongeveer in Nederland buitengewoon enthousiast gas gebruikt. Allemaal. En die aardbevingen, dat is ook wel een beetje sneu, wij hebben ook aardbeving schade gehad. Maar ik lig er niet wakker van. Ik vind het wel heel vervelend. Ik vind dat het ook moet worden opgelost. Maar dat is geen hoofdmotief geweest bij ons.” <i>05:19-05:55</i></p>
<p>Rol energietransitie</p>	<p>“Wij zijn een druppeltje op een gloeiende plaat. Wij zijn het bloempje dat bloeit in de woestijn achter de rots dat nooit iemand ziet. Maar ik denk, we zijn evenwel belangrijk. Onze rol, dat heeft ook te maken met wat je net zei over de overheid. Ik denk dat als elke burger zijn stukje doet dat het wel goed gaat. Je hebt ongetwijfeld wel eens een toespraak van president Kennedy gehoord, of er van gehoord. Prachtige zin: vraag niet wat een land voor jou kan doen maar vraag wat jij voor je land kan doen. Zo is het met ons ook. Het zijn kleine dingetjes, maar zo zie ik dat.” <i>06:24-07:48</i></p> <p>“Als je iets opricht dan wil je ook graag dat het wat wordt. Ik ken iemand die ook in deze energietransitie zit, die heeft ook biologie gestudeerd, en die zegt altijd: alles wat leeft heeft als doel door blijven leven, en als het enigszins kan groeien. Maar op een gegeven moment gaat ook alles dood. Dus als op een gegeven moment coöperaties of bedrijven verdwijnen, dat hoort ook in de natuurlijke cyclus. Wij zitten nog in de kiemfase.” <i>07:54-08:33</i></p>
<p>Barrières/succesfactoren opzetten van projecten</p>	<p>“De barrières, ten eerste het vinden van het juiste dak. Dit was het derde dak waar we uiteindelijk terecht kwamen. Het eerste dak was van een traditionele Groninger schuur waarvan het dak te stijl was eigenlijk. Dat kost wel wat meer om daar iets op te</p>

leggen, en het stond eigenlijk te ver van de weg af. Dat was te duur voor de kabel. Het tweede dak was een grote loods in Wehe-den Hoorn waarvan achteraf bleek bij berekening dat ie niet sterk genoeg was. En het derde dak binnen dezelfde gemeente, ook binnen dezelfde postcoderoos, daar zijn we dan terecht gekomen in Zuurdijk. Dus dat was één barrière, het vinden van een dak." 08:55-09:40

"Het overeenstemming krijgen met de eigenaar, want hoe enthousiast ze ook zijn, ze gaan wel voor vijftien jaar een verplichting aan met een stuk onroerend goed wat ze hebben. En die mensen zijn 55 ofzo, en over vijftien jaar dan zijn ze 70. Dus die weten dan vrijwel zeker dat ze dan heb bedrijf verkocht hebben. Dus ze willen dan ook wel zeker weten dat ze niet met iets zitten wat de verkoopbaarheid moeilijk maakt. Dus het goed afspreken van hoe het er dan uit gaat zien dat is een te nemen barrière." 09:43-10:23

"Het overstag gaan van de eigenaar zit hem in de voorwaarde van de opstal overeenkomst. De meeste eigenaren zijn al wel zo sociaal dat ze zeggen: ach ja ik wil dat wel overwegen. Als iemand zegt van ja ik ga toch voor mijn eigen maximale winst, nou dan kom je meestal niet tot een goeie overeenkomst. Dus het moeten mensen zijn die bereid zijn om water bij de wijn te doen. En die bereid zijn om te zeggen: oke, ik verdien er in ieder geval een beetje aan. Nou dat is wel leuk. Maar voor een coöperatie in een postcoderoos project is het heel lastig concurreren met de aanbieder bijvoorbeeld van Friesland Campina die vijf euro per paneel bieden ofzo per jaar. Dat krijgen ze bij ons geloof ik niet. Dus het is lastig om een dusdanige vergoeding te krijgen dat het voor beide kanten acceptabel is. Nou dat is een barrière." 10:40-11:49

"Andere barrières zijn de contacten met de netbeheerder, de tijdplanning van de netbeheerder, de precisie waarmee de tekening van de netbeheerder werd gemaakt, de onderhandelingen over het veranderen van de tekeningen, het leggen van de kabel via een gestuurde boring, het juist sturen van de boring dat ie op de goede plek omhoog komt. Het is eigenlijk nog net zo als met elk project. Als je een huis bouwt dan merk je vaak de mensen het net even anders doen dan jij gedacht had. En daar kun je altijd heel veel ruzie over maken maar je kunt het ook proberen op te lossen. Nou het is voortdurend op tijd, of soms net een beetje te laat, bijsturen." 11:55-12:47

"Je merkt vaak dat in een project zitten in allerlei stapjes allemaal verschillende mensen. Als er in acht stapjes acht verschillende mensen zitten dan kan het ook acht of meer keer mis gaan. Het feit dat er heel veel verschillende mensen in zo'n proces zitten betekent altijd dat er iets mis kan gaan. Op de simpelste manieren." 13:06-13:41

"Het is maar goed dat ik geen betaald werk heb, dat ik gepensioneerd ben. Daarom is het ook makkelijk denk ik als je in zo'n coöperatie altijd een paar mensen hebt die heel gemakkelijk over hun tijd kunnen beschikken. Als het ondernemers zijn met een drukke onderneming bijvoorbeeld dan kunnen ze wel over hun eigen tijd beschikken, maar dan moeten ze heel erg afwegen ga ik dit wel doen of ga ik met mijn eigen bedrijf bezig. Er zitten heel veel verloren uurtjes in." 13:55-14:25

"We hadden een lokale installateur, Jansen uit Uithuizen, en daar ging iets soms wel eens iets anders dan in de planning maar nooit veel." 14:40-14:55

"De penningmeester is zelfstandig ondernemer. Hij is ooit leraar Nederlands geweest maar hij heeft ook informatica gedoceerd. Hij heeft ook zeven jaar een camping gehad in Zuid Frankrijk. Die heeft ie verkocht nadat hij hem aardig heeft

	<p>opgebouwd. Nu heeft ie een toeristisch bedrijf in Wehe-den Hoorn. Hij is goed met talen, hij is goed in rekenen. Hij weet ongeveer wat er in de wereld te koop is. De secretaris is een degelijke jonge vrouw, begin dertig. Die zal vast minder weten van allerlei wereldse dingen. Maar ze is buitengewoon degelijk en serieus. We hebben twee algemene bestuursleden, die zijn 35/36 en ongeveer 45. Dus dat is allemaal vrij jong. De penningmeester is 60 denk ik, en ik ben voorzitter en ben 68." 16:09-17:25</p> <p>"De politiek steun was buitengewoon goed, geen enkel probleem. Er was niet zozeer sprake van politieke steun, als wel ambtelijke steun. Dus een kleine subsidie die buiten de raad om gegeven mag worden, minder dan 3000 euro geloof ik. We hadden regelmatig overleg met de ambtenaren van de toenmalige gemeente de Marne. En nu in de nieuwe gemeente Het Hogeland hebben we ook weer goede contacten met het gemeentelijke apparaat. Maar nu doen we dat samen met de andere coöperaties in de gemeente Het Hogeland. Dus we hebben weinig afzonderlijke contacten, we proberen de contacten zoveel mogelijk samen met de andere coöperaties te doen. Dat is voor alle partijen het makkelijkst. Zowel voor de gemeente die dan niet met dik twintig initiatieven te maken heeft, als voor de coöperaties en de initiatieven zelf die dan ook meer contact hebben en meer van elkaar kunnen leren." 17:40-18:54</p>
<p>Barrières/succesfactoren instandhouding van projecten</p>	<p>"Nee we ondervinden nu geen problemen. Af en toe een technisch probleempje dat er bij de constructie te weinig rekening is gehouden met de ventilatie. Maar dat gaat de installateur verhelpen. We hebben al een paar keer een kapotte omvormer gehad maar dat was een ventilatie probleem. Dan heb je een paar dagen geen opbrengsten totdat ze er een nieuwe omvormer er in zetten. Of dat ze dat ding gerepareerd hebben. Maar al met al hadden wij meer opbrengsten dan verwacht en dat viel binnen de marges van het bestek. In het contract met de installateur staat ook heel duidelijk hoeveel het moet produceren, en dat als het minder produceert dat hij dat moet betalen." 25:57-26:49</p>
<p>Postcoderoosregeling + andere subsidies</p>	<p>"Een zeer ingewikkelde regeling. In wezen ook wel arbitrair. Maar dat is opzich wel logisch omdat men bedacht heeft sociale cohesie te brengen in de projecten en dan met de gedachte dat doe je in een dorp. En de mensen die daar omheen wonen die mogen daar dan ook aan meedoen. Dat was de oorspronkelijke simpele gedachte. Maar met name door de administratieve uitvoering is het gewoon heel veel werk. Dus als je eenmaal zo'n postcoderoos klaar hebt dan moet je echt de administratie goed op orde hebben. En dan nog is het best veel werk en best onhandig. Maar goed, dat geeft niet, het is zo. Maar we doen dat niet zelf, we laten dat doen in een administratiekantoor in Leens. Voor de coöperatie zelf is het niet echt heel tijdrovend. Maar de penningmeester is er nog wel flink wat tijd mee kwijt hoor. Maar dat merken wij niet want dat is zijn klus." 21:47-23:13</p> <p>"Dat je het moet uitleggen aan de mensen iedere keer weer, hoe het ook alweer zit. Dus op het moment dat een coöperatie geld heeft geleend om een project te realiseren en om op die manier voor heel weinig geld certificaten te kunnen aanbieden dan komt het wel eens voor dat je extra moet uitleggen dat contributie moet worden betaald om die lening ook weer af te lossen en om de rente te betalen. Kortom, de uitleg is soms lastig maar meestal gaat het gewoon goed." 23:27-24:20</p> <p>"Als je wat leent, dat kan zijn dat we het lenen van het provinciaal revolverend fonds. Maar als dat lastig is dan kan het soms ook zijn dat je ergens anders moet kijken. Bij een bank is lastig. Het kan ook zijn dat je een particuliere investeerder vindt bijvoorbeeld, dat is ook een mogelijkheid. Maar het allerbelangrijkste is natuurlijk het rentepercentage." 29:33-30:20</p>

Netwerk	<p>“Er was toen het handboek van de provincie, daar is veel van geleerd. En ik denk dat wij heel veel dingen zelf hebben moeten uitzoeken. En dat we dat veel hebben gedaan in samenwerking van de Groningen Energiekoepel. En ja, dat was het wel zo’n beetje denk ik.” 19:05-19:33</p> <p>“Absoluut is de Groninger Energiekoepel belangrijk. Ik ben daar een paar jaar voorzitter van geweest dus je hoort mij daar geen rare dingen over zeggen.” 19:40-19:51</p> <p>“Wij hebben een keer in de zes week ongeveer overleg met alle coöperaties in de gemeente Het Hogeland. Dat is dus een. Groninger Energiekoepel hebben we gewoon een vast contactpersoon. En waar hebben we nog meer contact mee? Als coöperatie ja, met dorpsverenigingen waar dat van belang is. Dus zo gauw als een dorp iets wil met energie en met went zich tot ons, of wij wenden ons tot dat dorp, dan hebben we met zo’n dorpsvereniging contact. En macro gezien, op provinciaal niveau niet zoveel, dat proberen we te doen via de GrEK. Ik zit nog in het bestuur van coöperatief ontwikkelbedrijf Bronnen VanOns , waarmee we proberen grote projecten te organiseren. De postcoderoosprojecten zijn allemaal vrij kleine dingen, van 200 panelen, 400 panelen, 600 panelen of een keer 1000. Maar het is nooit veel. En wij willen eigenlijk uiteindelijk wel ook grote projecten kunnen doen. Daarvoor zitten we ook daarin.” 20:14-21:37</p> <p>“We geven alleen informatiebijeenkomsten als we van plan zijn om ergens zo’n dak te gaan doen. Dus waarschijnlijk binnenkort in Kloosterburen weer. En we hebben een informatiebijeenkomst gegeven in Kleine Huisjes. En we hebben een informatiebijeenkomst gegeven in Den Andel. Dus we doen dat op momenten dat we denken dat er iets moet gebeuren. Dus het kan zijn dat er in Den Andel nog een bijeenkomst komt, maar voorlopig doen we dat niet en gaan we gewoon proberen om de rest van de certificaten die we nog over hebben te slijten via rechtstreekste contacten. Zoals men dat in Zuidhorn ook heeft gedaan. Daar zijn ze gewoon langs de deuren gegaan. Dat gaan wij ook doen. En in Kloosterburen komt er nog wel weer een voorlichtingsbijeenkomst want daar is nog geen bijeenkomst geweest voor een project dat misschien op de manege gaat worden gestart. Dus alleen bijeenkomsten als we echt denken dat dat nodig is.” 24:47-25:51</p>
Leerproces	<p>“Ja, we zouden nieuwe projecten anders aanpakken dan het eerste project. We hebben nu meer ervaring. Dus ik denk dat we er nu beter in zijn. Maar het blijft evengoed veel werk hoor.” 27:54-28:03</p> <p>“Het anders aanpakken valt allemaal in het kader van een gewaarschuwd man telt voor twee. Als je nu hoort Enexis zegt dan en dan gaat het echt gebeuren, dan weet je dat dat je daar een zekere marge in moet bouwen. We weten nu hoe lastig het kan zijn om kapitaal aan te trekken. We weten nu dat de zekerheid over de hoogte van de energiebelasting een beetje aan het wankelen gebracht is dus dat we heel scherp moeten regelen. Als je iets vaker gedaan hebt dan weet je beter wat er kan gebeuren. Dat zorgt er gewoon voor dat je iets makkelijker kan doen denk ik.” 28:07-29:17</p>
Toekomstperspectief	<p>“Ja de energiecoöperatie kan ik stand worden gehouden zonder stimuleringsmaatregelen van de overheid. Vooral omdat wij ook wederverkoper zijn van Energie vanOns. Dat levert ook geld op natuurlijk. Dus als wij een wederverkopersorganisatie zijn, zoals we nu zijn, en we kunnen opwekprojecten doen zoals postcoderoosprojecten. Maar als dat stopt dan zal er ongetwijfeld iets anders komen. Want ik voorzie in de komende tien jaar, wat zeg ik, de komende twintig jaar, dat het nog altijd van de taak is van de overheid om duurzame decentrale energie te stimuleren. Er is geen enkele overheid die gaat zeggen wij gaan het zo</p>

organiseren dat grote bedrijven steeds meer een monopolypositie krijgen en dat die burgers niks te melden hebben. Dus macro gezien is het juist andersom. Geld zal dus ook gaan komen. Want als in Nederland, en met name in Duitsland en Scandinavië, dus laten we zeggen de Noord Europese landen, daar is het gewoon zo dat lokale energie toch redelijk hoog op de agenda staat. Dat kan niet anders dan dat dat ook wordt gedaan in financiën. Hoe dat weet ik nog niet precies maar dat zien we vanzelf wel. Aan beleid hangt altijd geld. Dus wij zullen altijd levensvatbaar blijven binnen deze branche.” 30:40-32:36

“Je moet eigenlijk even intikken Samsø. Dat is een eilandje wat redelijk zelfvoorzienend is. En daar hebben ze ook echt verdienmodellen waar ze niet alleen afhankelijk zijn van stimuleringen. Maar waar de lokale gemeenschap echt samen dingen doet. En dat is bij ons ook het ideaal. Niet alleen samen even een dakje hebben ofzo, maar veel meer dingen samen doen. Samsø is daar naar mijn idee juist een voorbeeld van hoe het moet. We hebben dat later pas ontdekt hoor, maar het is wel een voorbeeld.” 32:45-33:45

“Ik denk dat je overal een coöperatie kunt oprichten, als er maar voordeel in zit voor de leden. Mensen worden geen lid omdat ze jou lief vinden maar omdat ze zelf voordeel hebben. Dus de grote truc is altijd datgene te verzinnen waar mensen financieel voordeel van hebben. Als het zuiver ideologisch is dan is dat niet voldoende. Ze moeten ook echt merken, ik doe dit omdat ik er financieel voordeel van heb.” 34:0-34:32

“Als je nou eens probeert voor te stellen, je neemt een denkbeeldig dorpje want dan staat voor een heel land. Een smurfendorpje bijvoorbeeld. Als in het smurfendorpje de mensen tussen twee modellen kunnen kiezen. Het eerste model is dat de grote smurf alles bezit en dat elke smurf naar hem moet luisteren en dat ze hem ook geld moeten betalen en die die grote smurf in staat is om daar een prachtige villa in Zwitserland van te kopen. De Zwitersmurf, dat is model een. En model twee dat die smurfjes alles samen doen en dat ze ook een soort smurfencoöperatie hebben. Dan kan het niet anders of het moet voor de gemiddelde smurft beter zijn om die coöperatie te hebben dan dat ze alles aan die grote smurf geven.” 34:49-35:44

“Het aantal leden dat moeten er natuurlijk 600 worden. En uiteindelijk 3000, of meer.” 35:55-36:01

“Wij krijgen maandelijks nieuwe leden, en dat kan bijvoorbeeld komen doordat ze merken dat Energie VanOns toch zeer gunstige tarieven heeft. En dat ze dan denken wij kopen liever lokale duurzame energie van de meest zuinige energieleverancier van Nederland. In de WISE ranking stond Energie VanOns op nummer een. Dat mensen zeggen ik koop toch liever energie van Energie VanOns via de HEC dan dat ik een Ipad krijg voor de kiloknaller van de energiemarkt. Waarbij je toch na twee of drie jaar genaaid wordt want die mensen moeten toch ergens hun geld vandaal halen. Dus wij zijn betrouwbaar, we naaien je niet, het is volledig om lid van ons te worden en wij kunnen samen heel sterk worden.” 36:17-37:12

“Een reden om te stoppen met de energievoöperatie is als ik dood ga bijvoorbeeld, of als er geen bestuur is maar dat komt niet voor. Maar dat gaat ons altijd lukken. Wij hebben echt jonge bestuursleden. Ik kan mij dat niet voorstellen. Ik kan mij wel voorstellen dat het een keer stopt, maar voorlopig gebeurt dat niet.” 37:35-38:12

“Soms ga je wel eens weg bij een organisatie en dan merk je dat het prima doorloopt. En soms ga je weg bij een organisatie en dan merk je dat het na een paar jaar helemaal uitgedoofd is. Nou dat is dan pijnlijk, maar dat kan gebeuren.” 38:18-38:33

